

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

PROTOKOLL

Representantskapsmøte
10.—11. oktober 1966

PROTOKOLL

over forhandlinger
i representantskapsmøte
10.—11. oktober
1966

Redigert av LO's
presse- og informasjonskontor

PROTOKOLL

Talerliste

Andersen, Alf	11, 53
Andersen, Per	33, 53
Andresen, Bjarne	31, 41
Aspengren, Tor	5, 12, 39, 40, 55, 56
Bjordal, Håkon	36
Bratlie, Olav	38
Bratteli, Trygve	22
Dahl, Henning	53
Grimstad, Bertin	11
Halvorsen, Roald	35
Hansen, Ingvald	41
Hofstad, Klaus	38
Holler, Kjell	42, 54
Højdahl, Odd	35
Karling, Olaf	53
Kjelsrud, Klaus	32, 38
Kristiansen, Willard	38
Petersen, Åge	37
Strand, Einar	30, 42
Thon, Richard	31
Totland, Otto	11, 34
Westerlund, Fredrik	37

Sakregister

	Side
Formannens minnetale	5
Dagsorden	6
Navneopprop	7
Forretningsorden	10
Beretning og regnskap for 1965	10
Den faglige situasjon	12
Den politiske situasjon	22
Ordsiftet om den faglige og politiske situasjon	30
Den aktuelle situasjon — uttalelse fra Representantskapet ..	40
Kollektiv hjemforsikring	42
Ansettelse av distriktssekretærer	55
Suppleringsvalg til Sekretariatet	56
Flyktningerådets aksjon «Flyktning 66»	56

Walter Kristiansen, formann i Norsk Arbeidsmandsforbund, døde 22. mars, 55 år gammel. Kristiansen døde 15 år yngre enn han ble valgt som formann i forbundet. Han hadde allerede en rik tid bak seg som aktiv. I sine yngre dager var han med i Ungdomsfylkingen. Han har også hatt sitt virke i arbeiderbevegelsen, men det største arbeidet hadde han i fagbevegelsen, som var hans hovedarbeidsområde. Han var i sin tid virket som opplysningssekretær og til slutt som forbundsformann.

Paul Sundt ble valgt til leder for 5 måneder etter at han hadde styrtett formannsstillingen etter Walter Kristiansen. Han ble valgt 57 år gammel. Paul Sundt hadde før sin 15 års ungdomsliv arbeid bak seg i forbundet. Allerede som 12-åring begynte han i ungdomsarbeid, og har gjennom årene innsett alle de viktigste og vanskeligste arbeidene som har vært i Norsk Arbeidsmandsforbund.

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

holdt representantskapsmøte 10. og 11. oktober 1966 i Oslo.

Møtet ble satt kl. 11 mandag 10. i *Folkets Hus Store Sal*, og åpnet av LO's nestformann, *Tor Aspengren*, som ønsket representantene vel møtt og foreslo at møtet sendte en spesiell hilsen til Landsorganisasjonens tidligere formann, *Konrad Nordahl*, som også har ansvaret for en del av de beretninger som foreligger til behandling i møtet.

Forslaget fikk forsamlingens tilslutning.

Dette møtet i LO's representantskap er lagt på et senere tidspunkt enn hva som tidligere har vært vanlig, fortsatte *Aspengren*. Årsaken til dette er den nye politiske situasjon. Man ønsket her en avklaring og en oversikt, slik at Representantskapet kunne få gi uttrykk for sin mening.

Tor Aspengren holdt så denne

minnetalen:

Siden vi sist var samlet er en del av våre fremste kamerater gått bort.

Walter Kristiansen, formann i Norsk Arbeidsmandsforbund, døde 22. mars, 55 år gammel. *Kristiansen* hørte til den yngre garde av tillitsmenn i fagbevegelsen. Han hadde allerede en rik tid bak seg som aktiv. I sine yngre dager var han med i Ungdomsfylkingen. Han har også hatt sitt virke i arbeiderpressen, men det største arbeid nedla han i fagbevegelsen, nærmere bestemt Arbeidsmandsforbundet, hvor han i sin tid virket som opplysningssekretær og til slutt som forbundets formann.

Paul Sundt ble revet bort bare 5 måneder etter at han hadde overtatt formannsstillingen etter *Walter Kristiansen*. Han ble bare 57 år gammel. *Paul Sundt* hadde mer enn 15 års uegennyttig arbeid bak seg i forbundet. Allerede som 12-åring begynte han i anleggsarbeid, og har gjennom årene innehatt alle de tillitsverv en fagorganisert kan få, sist som Arbeidsmandsforbundets formann.

Formannen i Poståpnerne Landsforbund, *Ole Kirkbakk*, døde, 67 år gammel. Kirkbakk ble formann i Poståpnerne Landsforbund i 1955, og var også en tid postfolkenes fellesformann. Kirkbakk var også meget politisk aktiv i sin tid i sin hjemkommune, før han ble valgt til forbundets formann. Kirkbakk var dessuten en av de som tok initiativet til stiftelsen av Poståpnerne Landsforbund. Kirkbakk var medlem av LO's representantskap.

Tidligere hovedkasserer i NNN, *Harald Børsum*, døde, 78 år gammel. Børsum var en av stifterne av NNN, og ble forbundets første hovedkasserer — et verv han hadde inntil han gikk av for aldersgrensen. Børsum var en aktiv og meget brukt tillitsmann utad for fagbevegelsen. Han var også en tid med i Oslo Arbeiderpartis bystyregruppe, og satt som sekretariatsmedlem fra 1927 til 1934.

Tidligere hovedkasserer i Norsk Skog- og Landarbeiderforbund, *Hans Ruud*, er død i en alder av 61 år. Han kom til sitt forbund i 1928 som bokholder og ble hovedkasserer i 1945, et verv han hadde til han sluttet i april 1965.

Hans Ruud var en energisk og pliktoppfyllende tillitsmann, som gikk helt opp i arbeidet for sitt forbund. Han var medlem av LO's representantskap.

Alle disse kamerater var dyktige medarbeidere i vårt store fellesskap og gjorde på sine poster et stort og uegennyttig arbeid for at kommende slekter skulle få det bedre, gjennom et arbeid for en rettferdiggjørelse av vårt samfunns økonomiske struktur til fordel for den arbeidende befolkning.

Vi lyser fred over deres minne.

Aspengren refererte følgende forslag til dagsorden:

1. Åpning.
2. Beretning for 1965.
3. Regnskap for 1965.
4. Den faglige situasjon.
5. Den politiske situasjon.
6. Kollektiv hjemforsikring.
7. Ansettelse av distriktssekretærer.
8. Suppleringsvalg til Sekretariatet.

Forslaget ble enstemmig vedtatt.

KONSTITUERING

Fra Sekretariatet forelå følgende forslag til nye satser for diett og tapt arbeidsfortjeneste: 45 kroner pr. dag, 40 kroner pr. natt, 85 kroner pr. døgn og 85 kroner pr. dag i tapt arbeidsfortjeneste.

Forslaget ble forelagt av hovedkasserer *Alf Andersen* og enstemmig vedtatt med gyldighet fra og med dette representantskapsmøte.

Til dirigenter ble enstemmig valgt *Viktor Jensen*, Sekretariatet, og *Odd Isaksen*, Bygningsindustriarbeiderforbundet, Tromsø.

Sekretær *Einar Strand* foretok deretter navneopprop:

Følgende var til stede:

Arbeiderpartiets Presseforbund: Simen Kr. Hangaard, Oslo.

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer: Odd Johnsen, Oslo.

Norsk Arbeidsmandsforbund: Alfred Haugen, Oslo, Gudmund Sævik, Sandåmo, Namskogan, Sigurd Sivertsen, Bjørnevatn, Egil Aspås, Hvalstad.

Norges Befalslag: Albert Uglem, Oslo.

Norsk Bekledningsarbeiderforbund: Rudolf Eriksen, Oslo, Edel Brekke, Bergen.

Norsk Bokbinder- og Kartonasjearbeiderforbund: Johan M. Bøe, Oslo.

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Rasmus Solend, Oslo, Olav Lerø, Oslo, Odd Isaksen, Tromsø, Bertin Grimstad, Bergen, Oskar Skogly, Lillehammer, Klaus Hofstad, Trondheim, Hjalmar Jensen, Stange.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund: Erling Johansen, Oslo, Nils Johannessen, Oslo.

Norsk Fængselstjenestemannsforbund: Sverre Ofstad, Oslo.

Norsk Gullsmedarbeiderforbund: Hugo Lindahl, Oslo.

Norges Handels- og Kontorfunksjonærens Forbund: Johan Moksnes, Oslo, Liv Andersen, Gjøvik, Gunnar Nøttveit, Bergen, Ruth Svendsen, Porsgrunn, Rolf Olsen, Tromsø, Bergljot Nyhus, Oslo.

Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund: Alf Frotjold, Oslo, Sigurd Johansen, Oslo.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Frank Nygård, Askim, Johan Kaarstad, Horten, Einar L. Nilsen, Bergen, Anna Sveum Mosevik, Gjøvik, Gunnar Aagesen, Trondheim, Willard Kristiansen, Oslo, Arnold Svendsen, Oslo.

Norsk Jernbaneforbund: Tollef Underberg, Drammen, Egil Halvorsen, Oslo, Håkon Brunborg, Bergen, Kåre Stuevold, Hommelvik, Fritz Fredriksen, Grorud.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: Sverre Hansen, Jevnaker, Arthur Svensson, Sunndalsøra, Håkon Bjordal, Høyanger, Dagnar Nygård, Lierbyen, Leif Andresen, Oslo, Sverre Enger, Oslo.

LO's administrasjon: Egil Ahlsen, Paul Engstad, Per Haraldsson, Ingemund Haugen, Ragna Karlsen, Kjell Lien, Mirjam Nordahl, Jon Rikvold, Ragnar Røberg-Larsen, Olaf Sunde, Richard Trælness.

Samarbeidskomitéen DNA — LO: Trygve Bratteli, Reiulf Steen, Haakon Lie.

Funksjonærsambandet i Norge: Sverre Bolstad.

LO's Kvinnenemnd: Solveig Løfquist Nielsen.

Gjester: Konrad Nordahl, Trygve Aakervik, Gunnar Nilsen.

Dirigenten overtok deretter ledelsen av møtet.
Dirigent: *Viktor Jensen.*

Enstemmig vedtok møtet følgende

forretningsorden:

1. Møtets forhandlinger er ikke offentlige. Meddelelser til pressen skjer kun ved LO's presse- og informasjonskontor.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedrag begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen gang. Til forretningsordenen gis ordet bare 1 gang og høyst 1 minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.
3. Forslag innleveres skriftlig og undertegnet med vedkommendes navn. Intet nytt forslag kan tas opp etter at det er besluttet satt strek med de inntegnede talere. Forslag som ingen forbindelse har med de på dagsordenen oppsatte saker, kan ikke behandles.
4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemningene samt de fattede beslutninger. Protokollen oppleses ved hvert møtes begynnelse, og for siste møte ved dets avslutning.

BERETNING OG REGNSKAP FOR 1965

Dirigenten, *Viktor Jensen*, refererte beretningens avsnittsbenevnelser. Ingen forlangte ordet, verken til noe enkelt avsnitt eller til hele beretningen som sådan.

Beretningen ble enstemmig godkjent til framleggelse på neste kongress.

Regnskapet for 1965 ble også referert i hovedtrekk. Hovedkasserer *Alf Andersen* opplyste at LO-skolens regnskap er lagt om slik at det nå følger kalenderåret.

Bertin Grimstad, Byggningsarbeiderforbundet, Bergen, ba om ordet i forbindelse med Pensjonskassens regnskap, og sa:

Så vidt jeg vet, er det utarbeidet forslag til samordning mellom LO's pensjonsregler og Folkepensjonens bestemmelser. Vi er imidlertid noe bekymret når vi ser hvilke midler LO's pensjonskasse rår over.

Alf Andersen: Jeg er glad for at dette spørsmålet ble reist. De bekymringer Grimstad gir uttrykk for, er det grunnlag for. I 1962 nedsatte Sekretariatet en vedtektskomité som skulle komme med forslag til en omlegging av Pensjonskassens vedtekter. Imidlertid kom meldingen om folkepensjonsordningen, og man fant det da riktig å vente for å se hvordan denne utviklet seg. Representantskapsmøtet i 1963 utsatte også saken av samme grunn. I juli i år foreslo arbeidsutvalget i Pensjonskassen nedsatt en ny vedtektskomité, som med bistand av aktuar skulle omarbeide vedtektene i relasjon til folkepensjonsordningen. Dette arbeidet er nå i gang, og man håper det derfra vil foreligge forslag innen kommende årsskifte. Forslaget kan så i tilfelle forelegges neste representantskapsmøte i LO.

Otto Totland: Det er LO's sekretariat som er styre for Pensjonskassen, men bare Representantskapet kan endre dens vedtekter. Representantskapet kommer sannsynlig ikke sammen igjen før i mai 1967, mens folkepensjonsordningen blir gjort gjeldende fra 1. januar. Vil det da ikke være riktig at Sekretariatet får fullmakt til midlertidig å endre Pensjonskassens vedtekter inntil Representantskapet endelig kan ta standpunkt til slike endringer?

I et senere innlegg framsatte Totland følgende forslag:

«Representantskapet gir styret for Pensjonskassen (Sekretariatet) fullmakt til å foreta de endringer av Pensjonskassens vedtekter som er nødvendig for tilpasning til folketrygden.»

Etter at *Tor Aspengren* i en replikk hadde tilkjennegitt at Sekretariatet intet hadde å innvende mot et slikt vedtak, ble forslaget satt under votering og gitt enstemmig tilslutning i Representantskapet.

Revisjonsinnberetningen til regnskapet for 1965 ble referert av revisjonssjef *Ingemund Haugen*.

Regnskapet ble deretter enstemmig godkjent.

DEN FAGLIGE SITUASJON

Landsorganisasjonens fungerende formann, *Tor Aspengren*, holdt så foredrag om den faglige situasjonen, og sa:

Et tilbakeblikk på et tariffoppgjør vil nesten alltid avsløre både skuffelser og gleder. Det er, som *Konrad Nordahl* formulerte det for Representantskapet i 1964: «Når vi på et representantskapsmøte legger opp vårt program for revisjon av avtalene, blir framgangsmåten under forhandlingene og det som da skjer sjelden i samsvar med selve opplegget.»

Slik må det være så lenge tariffoppgjør skal foregå i form av reelle forhandlinger mellom uavhengige organisasjoner — og slik ble det, som dere alle vet, også i år.

Jeg minner om den behandling vi foretok foran oppgjøret og de vedtak Representantskapet gjorde i sitt møte den 7. januar i år. Tariffrevisjonen ble behandlet i flere møter, både i Sekretariatet og i Tariffrådet — og, for at alle interesser så vidt mulig skulle bli representert — valgte Sekretariatet denne gang et forhandlingsutvalg på 26 medlemmer — vel det største og mest representative vi har hatt på lenge.

Vi gikk da også til forhandlingene under en ny politisk situasjon — og vi visste ikke i hvilken grad dette ville påvirke motpartens innstilling. Under slike forhold var det ønskelig at så mange som mulig av forbundenes representanter fikk følge opp og bidra til forhandlingenes forløp.

Som Representantskapet hadde gitt uttrykk for, var våre krav lagt opp på et realistisk grunnlag — med sikte på at det skulle være mulig å finne fram til en akseptabel løsning uten innblanding utendra. Kravet — eller kravene — var lagt opp innenfor en samlet kostnadsramme på 8 prosent. Det var fordelt på:

- Et generelt tillegg,
- et ekstra tillegg for lavtlønte,
- lønn under sykdom og
- kortere arbeidstid for diskontinuerlig skiftarbeid.

Vi krevde videre en vurdering og eventuell justering av gruppeplasseringen og opptrappingstilleggene i gjennomføringen av likelønnsavtalen, og at det i tariffperioden kunne bli tatt opp forhandlinger om kompensasjon for en eventuell forkortelse av arbeidstiden.

Da kravet forutsatte ett-årig tariffavtale, hadde en sett bort fra spørsmålet om indekssklausul i perioden.

NAF hadde på sin side kravet om to-årig avtale som første post og var overhodet ikke villig til å forhandle på grunnlag av noen kortere periode. Skulle vi i det hele tatt komme i forhandlingsposisjon, var vi av den grunn nødt til å forhandle om tariffperiodens lengde. Nå har vi

ved flere tidligere anledninger fra fagbevegelsens side gitt uttrykk for at vi anser en to-årig periode som hensiktsmessig under normale forhold. Våre begrunnelser denne gang lå dels i ønsket om å stå fritt under forhandlingene når arbeidstidskomitéens innstilling forelå — dels i uvissheten om den borgerlige regjeringens økonomiske politikk og om den prisutvikling som måtte bli en følge av dette.

Vår motpart viste på sin side forståelse for dette — og sa seg villig til å være med på en automatisk indekssklausul med et svingningstall på 5 poeng. For vår vilje til å gå med på to-årig avtale betydde det også noe at det ble enighet om en protokolltilførsel som kunne sikre våre forhandlingsinteresser når Arbeidstidskomitéen legger fram sin innstilling, som forhåpentlig kommer på nyåret.

Forhandlingene utviklet seg ellers slik som forhandlinger ofte gjør. Jeg tror det er riktig å si at Arbeidsgiverforeningen nok, som tidligere, var lite villig til å innfri mer av våre krav enn det strengt tatt var nødvendig, men også at vår motpart sterkere enn tidligere forhandlet ut fra et ønske om å komme fram til en avtale. Det er naturlig å tolke dette dels som uttrykk for at vår motpart ut fra politiske motiver ønsket å medvirke til at Regjeringens første inntektsoppgjør kunne bli avviklet med få komplikasjoner, men jeg tror også vi bør se det i øynene at Arbeidsgiverforeningen deler vårt ønske om å kunne avvikle forhandlingene uten verken å måtte påberope eller bli pådyttet innblanding utenfra. Sett på lengre sikt, vil hvert oppgjør som ender i brudd skape en trussel og en utfordring mot fagbevegelsens — og også mot Arbeidsgiverforeningens — frihet og uavhengighet. Partene fikk etter hvert avklart sin stilling til de fleste spørsmål som var reist. Forhandlingene om sykelønnsordningen og ordningen om sluttvederlag ble overlatt egne utvalg. Jeg finner dessuten grunn til å nevne at vi — i langt større grad enn tidligere — oppnådde å trekke de enkelte forbund sterkere inn i de direkte forhandlinger. Det ble som kjent avsatt en ramme på 9 øre timen til direkte avtaler mellom partene på forbundsplanet. Fordelingen av lavtlønnsstillegget ble på samme måte overlatt partene i de enkelte overenskomster. Fra fagbevegelsens side ble 800—900 tillitsmenn på denne måten direkte engasjert i forhandlingene. Det blir da også fra forbundenes side gitt uttrykk for alminnelig tilfredshet med at man på denne måten kunne få klart opp i en rekke skjevheter, som en ellers vanskelig kan løse gjennom sentraliserte forhandlinger. Ser en på oppgjørsformen i sin helhet — tror jeg ikke det lenger er riktig å si at vi i år har hatt et sentralisert oppgjør, men at vi har utviklet en *kombinasjon* av sentraliserte forhandlinger og direkte oppgjør på forbundsplanet. Det ble på denne måten mulig å avvikle et nyansert og vidt forgrenset oppgjør innenfor en rimelig tid. Det viste seg også mulig å løse enkeltvis lettere enn når forbundsvise forhandlinger også foregår isolert.

En særlig grunn er det til å framheve den nye ordningen for fordeling av lavtlønnstilleggene. Her ble den konkrete behandling overlatt de direkte avtaleparter. Det er neppe tvil om at lavtlønnstilleggene på denne måten ble riktigere og mer hensiktsmessig fordelt enn tidligere — og at de som lå dårligst i år fikk tillegg som virkelig monnet. Arbeidsgiverforeningen på sin side hevdet at en gjennom en slik fordeling ville unngå å bryte opp og forstyrre den lønnsstrukturen rundt om på bedriftene som begge parter finner rimelig.

Uten friksjoner foregikk de forbundsvise forhandlinger ikke. Særlig kom som kjent de grafiske fagene opp i vansker. Jeg tror likevel det er riktig å si at selve forhandlingsordningen ga erfaringer som det er all grunn til å notere som en forbedring.

Den 14. april var forhandlingene kommet til et stadium da partene i form av foreløpige og betingede avtaler var kommet til enighet om alle andre poster enn det generelle tillegget. Til gjengjeld var det åpenbart at det ikke var mulig å komme helt fram til enighet om dette gjennom direkte forhandlinger. Meklingen — som tok til den 14. — ble som kjent avsluttet med et anbefalt forslag den 20. april.

Forslagets innhold vil være kjent for Representantskapets medlemmer, og jeg skal bare for den videre behandling gjenta hovedpostene:

Et generelt lønnstillegg på 18 øre fra 1. mai 1966 og ytterligere 10 øre fra 1. april neste år. I tillegg til dette: Lavtlønnstillegg fordelt i form av varierende beløp på de ulike overenskomstområder. Beløpene var beregnet på grunnlag av områdenes samlede timetall og deres gjennomsnittlige avstand fra den gjennomsnittlige timefortjeneste i NAF's statistikk. For områdene som helhet varierte lavtlønnstilleggene fra 1 til 24 øre pr. time første år og 2/3-parter av dette for neste år. Den faktiske fordeling ble overlatt de direkte avtaleparter.

Det ble oppnådd avtale om en sykkelønsordning som skal sikre de enkelte medlemmer ca. 90 prosent av nettolønnen fra 1. april 1969. Ordningen gjennomføres gradvis med suksessive forbedringer den 1. juli 1966, 1. januar 1967 og 1. april 1968.

Det er i avtalen nevnt visse forutsetninger om utviklingen av sykefraværet.

Ordningen bygger på den nåværende avtale om tilleggssykepengene. De økte utgifter skal i sin helhet betales av arbeidsgiverne.

Endelig nevner jeg ordningen med sluttvederlag for arbeidstakere som blir sagt opp etter fylte 50 år, og som på nærmere betingelser vil kunne gi opp til 7000 kroner for dem som blir utsatt for den ulykke det ofte er å måtte slutte i en så vidt høy alder. Også utgiftene for denne ordning skal i sin helhet betales av arbeidsgiverne.

Når det gjelder arbeidstid for diskontinuerlig skift, var det ikke mulig å få arbeidsgiverne bort fra sitt standpunkt om at dette spørsmål må ses i sammenheng med behandlingen av arbeidstidsspørsmålet

generelt. I egen protokoll ble det enighet om at partene skal drøfte tidspunkt, form og kompensasjon for kortere arbeidstid når Arbeidstidskomitéen har avgitt sin innstilling.

Under disse forhandlinger skal en også kunne ta opp arbeidstida for diskontinuerlig skift.

Om et forslag er godt nok til å kunne anbefales, vil selvsagt alltid være et skjønnsspørsmål. Det vil vel aldri være slik at forhandlerne er tilfreds med alle deler av det kompromiss et forhandlingsresultat alltid må være. Det som veide tungt for forhandlingsutvalget var nok at forslaget hadde en sterk sosial karakter med til dels betydelige tillegg for lavtlønnsfagene. Den vedtatte sykkelønsordningen inneholder sosiale perspektiver som etter mitt skjønn ikke er blitt vist tilstrekkelig oppmerksomhet i debatten hittil. Ordningen med sluttvederlag er på samme måte nok et skritt på veien til en mer rimelig vurdering av de ansattes rolle og delaktighet i de verdier de er med på å skape.

Forslaget ville — når en ser bort fra arbeidsgivernes premier til sosialtrygden — økt deres gjennomsnittlige direkte lønnsutgifter med 54 øre pr. time over to år. Tar en også med alle deres sosiale utgifter ville de fått en økt lønnsbelastning på 5—6 prosent i løpet av 1966, og ytterligere 4 prosent i 1967. Jeg har da sett bort fra lønnsgradningen, som både i fjor og i for-fjor økte lønningene med 3,4 prosent. Jeg ser også bort fra et eventuelt kompensasjonstillegg såfremt indeksen passerer 130 poeng. Jeg understreker også at dette er gjennomsnitt for alle bedrifter. Slik forslaget var bygd opp, ville belastningen blitt til dels betydelig større for lavtlønnsbedriftene og svakere for dem som fra før av betaler bedre.

Vi vet alle hvordan det gikk med dette forslaget, og jeg skal ikke komme nærmere inn på det. Når det ble forkastet med 25 000 stemmers overvekt på tross av at det var flertall i 22 forbund — har dette selvsagt sammenheng med at stemningen i noen få, men store forbund, var sterkt i mot forslaget.

Jeg vil tilbakevise mye av påstanden om at mange stemte nei fordi de regnet med et bedre resultat gjennom lønnsnemnd. Jeg vet at det blant våre medlemmer er en sterk og utbredt oppfatning at vi må unngå lønnsnemnd — og jeg tror at alle ansvarsbevisste medlemmer vet at fagbevegelsen på lengre sikt taper på hver eneste lønnsnemnd — uansett hvilket utfall den måtte få. Jeg tror de fleste er klar over at det til syvende og sist er de enkelte medlemmers egen evne og vilje til ansvar som avgjør fagbevegelsens anseelse, posisjon og innflytelse.

Jeg tror det var andre årsaker som var avgjørende: En av dem lå i jordbruksoppgjøret og den måten det ble presentert på. En annen årsak lå i manglende tillit til den nye regjeringens vilje og evne til å underbygge oppgjørets forutsetninger. Blant annet virket det lite

tillitsvekkende at Regjeringen denne gang hadde valgt å la så godt som hele jordbruksstillegget slå ut i forbrukerprisene. Den nåværende regjerings medlemmer har alt for ensidig interessert seg for andre og bedre stilte gruppers velferd. For utfallet av framtidige oppgjør, tror jeg det vil bli av stor betydning at Regjeringen i praktisk politikk viser større interesse og forståelse for vanlige lønnstakers forhold og problemer.

Jeg vil nok en gang beklage at det ikke var mulig å finne grunnlag for nye forhandlinger med NAF da forhandlingsresultatet forelå. NAF hevdet blant annet at eventuelle justeringer av det forkastede forslag ville gjøre det umulig å få vedtatt forslag ved senere avstemninger. Jeg tror en slik frykt er sterkt overdrevet — jeg tror den bygger på et altfor enkelt syn på alle de forhold som er med på å bestemme utfallet av en slik avstemning.

Jeg tror ikke NAF's ledelse spekulerte i at en eventuell lønnsnemnd bare ville opphøye meklingsforslaget til lov — selv om det nok er grunn til å frykte at det var arbeidsgiverne som på denne måten ønsket å demonstrere en hardere holdning. Selv om vi må håpe vi unngår det — tror jeg fagbevegelsen heretter må forberede seg på at slike krefter kan få større innflytelse under kommende oppgjør. Jeg tror vi nå må spørre oss selv om vi er mentalt og økonomisk rustet for å møte et hardere klima. Blir svaret benektende, må vi ta de skritt som er nødvendige. Etter min mening må det imidlertid være en stor og felles interesse for begge parter at vi kan ordne framtidens tariffoppgjør uten ytre innblanding og på en slik måte at vi fortsatt kan trygge våre arbeidsplasser under hva jeg vil kalle en positiv arbeidsfred.

Skal vi klare det, må vi la både ansvaret og fornuften få slippe til så langt det er mulig. Vi må også innstille oss på at det ikke alltid går noen slagen landeveg fram til en løsning, som begge kan akseptere. Og vil en unngå konflikter eller innblanding utenfra, må begge parter være innstilt på smidighet og tilpasning.

Jeg la vekt på å understreke dette i mitt hovedinnlegg for Lønnsnemnda — og jeg vil gjenta det her i dag: For hver gang et oppgjør blir henvist til lønnsnemnd — svekker en mulighetene for å finne fram på partsplanet ved senere anledninger.

Som det vil være kjent, gikk vår påstand ut på at det generelle tillegget ifølge meklingsforslaget ble økt med 10 øre, fra 18 til 28 øre pr. time fra 1. mai i år — og at sykelønnsordningen ble gjennomført i et noe hurtigere tempo enn det hadde vært mulig å få NAF til å gå med på. Arbeidsgiverforeningen krevde på sin side at Riksmeglingsmannens forslag ble stadfestet og at tilleggene ikke ble satt i kraft før Lønnsnemndas kjennelse forelå.

Nemndas kjennelse må kunne karakteriseres som en delvis innrømmelse av vår påstand — men jeg understreker bare delvis. Og jeg

vil bestemt ta avstand fra de bevisste forsøk som er gjort på å overdimensjonere de endringer Lønnsnemnda foretok. Det som skjedde var ikke at vi fikk 10 øre timen til, og heller ikke at det generelle tillegg i meklingsforslaget ble økt med 33 prosent — som det mange ganger er blitt skrevet. Det faktiske forhold var at Nemnda lot forslaget være som det var, men flyttet det innebygde tillegget på 10 øre ett år fram. Og jeg vil bestemt ta avstand fra dem som påstår at flertallet i Nemnda manglet grunnlag for å foreta denne relativt beskjedne justering av forslaget. Utviklingen har bekreftet hva jeg sa i mitt hovedinnlegg for Lønnsnemnda: At produksjonsveksten i år vil bli sterkere enn forutsatt i Nasjonalbudsjettet og dermed også sterkere enn de økonomiske forutsetninger som lå til grunn for meklingsforslaget.

Jeg tror at utviklingen hittil må ha vist alle at det var våre økonomiske prognoser som var riktige — og at Lønnsnemndas flertall hadde full dekning for den påplussing som fant sted. Og jeg vil igjen beklage at ikke Landsorganisasjonens påstand ble fulgt helt ut. Vi mente — og mener fortsatt — at det fins økonomisk bæreevne for det.

Jeg skal ikke gå nærmere inn på tariffrevisjonene for statens og kommunenes tjenestemenn. Ifølge vedtaket i Representantskapet skulle de foregå i samarbeid med Sekretariatet. Også i disse oppgjørene oppsto visse problemer. I staten er det fire hovedsammenslutninger, foruten Statstjenestemannskartetlet — som hører til hos oss — har vi Statstjenestemannsforbundet, Embetsmennenes Landsforbund og Yrkesorganisasjonenes Hovedsammenslutning.

Også oppgjøret i staten gikk til mekling, og en kom i den situasjon at hovedsammenslutningene utenfor LO vedtok et meklingsforslag, mens Kartellet ikke fant å kunne godta det. Forslaget innebar generelt sett 9 prosent tillegg i år og 1 prosent til neste år. Forslaget ble vedtatt av de tre hovedsammenslutningene, mens oppgjøret for Kartellets vedkommende ble brakt inn for lønnsnemnd.

I kommuneoppgjøret ble det også mekling, og den endte med et meklingsforslag som generelt sett ga 10 prosent — dvs. hele tillegget — med en gang.

Dette og Lønnsnemndas kjennelse for oppgjøret med NAF førte til ny mekling for staten. Den endte med at en også der fikk hele tillegget i år. Det forslag som endel av statens tjenestemenn hadde vedtatt, ble også forbedret på grunn av vår fagbevegelses arbeid.

Alt i alt er det vel grunn til å si at en etter Lønnsnemndas kjennelse sto igjen med et oppgjør som tok rimelig hensyn til alle sider. Nemndas medlemmer hadde forhørt seg hos våre fremste økonomiske eksperter og etter skjønn gjort seg opp en mening om hvor grensene for landets økonomiske bæreevne lå. Desto mer uberettiget og taktisk ubegrunnet var av den grunn den reaksjon den fikk fra Regjeringens mange aviser

og også fra Regjeringen selv. Det er et alvorlig skritt en regjering foretar når den bestemmer seg for å avgjøre et omfattende lønnsoppgjør gjennom en domstol som i virkeligheten en lønnsnemnd er. Det er et skritt som binder partene mot deres vilje — men det er også en beslutning som må binde Regjeringen. Hva den i virkeligheten gjør er — med lovs virkning — å delegere til en lovfestet nemnd å ta stilling til og avgjøre hvor lønnsnivået skal bli liggende. Regjeringen kan være tilfreds eller misfornøyd med den konklusjon Nemnda trekker, men om det siste blir tilfelle — kan den ikke — slik det faktisk skjedde i år — umiddelbart gjennomføre tiltak som direkte tar sikte på å undergrave både Nemnda og dens kjennelse. Vi er vel nå innforstått med at avgiftsforhøyelsen på 160 millioner var et taktisk trekk i presentasjonen av den ubehagelige delen av det statsbudsjettet vi fikk oss forelagt for få dager siden. Hensikten var åpenbart å bruke stemningen etter Lønnsnemndas kjennelse til å la lønnsoppgjøret og Lønnsnemnda få ansvaret for de avgiftsforslag Regjeringen allerede hadde bestemt seg for å fremme som en del av statsbudsjettet. Vi i fagbevegelsen kan ikke oppfatte dette som annet enn politisk taskenspilleri. I Kontakt-utvalgets møte — dagen før avgiftene ble lansert — ble de overhodet ikke nevnt. Det var en illojal handling overfor de to parter som begge hadde vist ansvar og vilje til å finne fram til et akseptabelt oppgjør — og det var særlig illojalt overfor medlemmene av den lønnsnemnd som Regjeringen selv hadde etablert. Det har hendt før at en domstols kjennelse ikke har vunnet tilslutning av alle. Jeg tror imidlertid det er første gang en regjering har tatt umiddelbare skritt for å undergrave de forutsetninger domstolens medlemmer har bygd på.

Jeg tror det må være helt klart at Regjeringen dermed har forbrutt seg mot elementære spilleregler — og at den for framtida må ha fraskrevet seg adgangen til å løse liknende oppgjør gjennom lønnsnemnd. Det som skjedde i den saken må ha vist at fagbevegelsens stilling til offentlige inngrep i lønnsfastsettelsen i høy grad må ta farge av dens tillit til den sittende regjering.

Spørsmålet om samordning av inntektsoppgjørene er blitt ytterligere aktualisert i forbindelse med årets forhandlinger, og det har i den senere tid vært reist atskillig debatt i denne forbindelse. Det var som kjent den forrige regjering som tok opp tanken om å la hovedpartene i de store oppgjørene komme sammen med sikte på utveksling av informasjon og synspunkter. Det såkalte Kontaktutvalget var i virksomhet både under oppgjøret i 1963, 1964 og 1965. LO fant det formålstjenlig å være med under disse sammenkomstene — og det er vel grunn til å si at formen bidro positivt til de resultater som ble oppnådd i 1963 og 1965. Utviklingen i 1964 hang sammen med flere uheldige omstendigheter, og kan vanskelig lastes de gjensidige konsultasjoner som partene også da hadde.

Når vi skal ta stilling til hvordan fagbevegelsen skal forholde seg til samordningen på lengre sikt — er det viktig å ha klart for seg hva det legges i selve begrepet. Det er etter min mening noe misvisende å karakterisere de informasjonsmøter vi har vært med på under årets oppgjør som samordning. Mer formålstjenlig vil jeg kalle det en samrådsordning. I en noe annen stilling kommer situasjonen i 1965, da en gjennom en mer reell samordning kombinerte indeksoppgjør og innebygde tillegg med bestemte prisstabiliseringstiltak fra Regjeringens side. Det ga den gang lønnstakerne en betydelig reell forbedring. Foran årets oppgjør fraskrev imidlertid Regjeringen seg selv adgangen til å yte slik medvirkning. Kontaktutvalgets virksomhet ble på den måten begrenset til en utveksling av opplysninger. Dessuten ble det såkalte Aukrust-utvalget satt ned med sikte på å legge fram materiale som kunne danne basis for partenes vurderinger under forhandlingene. Som jeg sa i Lønnsnemnda, har utvalgets innstilling ikke spilt noen vesentlig rolle under dette oppgjøret. Jeg vil dermed ikke ha sagt at den ikke inneholder mye stoff som også er av stor interesse for oss i fagbevegelsen.

Det er fortsatt min mening at fagbevegelsen må være interessert i å skaffe seg mest mulig av de opplysninger som har tilknytning til inntektsoppgjørene og den økonomiske utviklingen til enhver tid. Vi har i alle år etter krigen ført en ansvarlig lønnspolitikk — og det er vår hensikt å gjøre det også i framtida.

Men vi kan ikke love å fortsette med å være ansvarlige alene. Også andre grupper må la seg underkaste den selvdisiplin det er å se sine krav i forhold til landets økonomiske bæreevne. Vi kan ikke fortsette som hittil om alle grupper fastholder at de har et justeringskrav i forhold til våre medlemmer.

En forutsetning for slik samråding må være at fagbevegelsen fortsatt beholder sin hele og fulle frihet til å drive aktiv faglig virksomhet, med aktive faglige medlemmer og tillitsmenn. Jeg tror ikke alle er tilstrekkelig klar over den rolle fagbevegelsen spiller som en demokratiserende faktor i verdens frie land, at det er i våre organisasjoner at storparten av befolkningen blir skolert og trenet opp i demokratiets og samarbeidets vanskelige spilleregler. Hvor mange kjenner til den veldige virksomheten som vi og våre tillitsmenn er deltakere i med sikte på effektivisering og rasjonalisering rundt om på de enkelte bedrifter? Har noen tenkt på hva denne innsatsen betyr for «den realøkonomiske rammen» eller størrelsen av den produksjonsveksten vi skal være med på å fordele?

Skal fagbevegelsen ta del i dette arbeidet, må den også kunne drive sin faglige virksomhet for å ivareta sine medlemmers økonomiske interesser.

Det er unødvendig å si at frihet i denne forbindelse ikke er det samme som rett til å være uansvarlig. Et tilbakeblikk på vår egen virksomhet

vil vise at det fra vår side ikke skjer forvekslinger her. Vi kjenner vårt ansvar og vi vet at det bare er gjennom en slik vei vi kan tjene våre medlemmers interesser på lengre sikt.

Men hva så med Regjeringens egen avslutning av årets samrådning? Var det ansvarlig å bruke den stemning som dens egne aviser hadde skapt etter Lønnsnemndas kjennelse til å lure på oss den ubehagelige delen av statsbudsjettet? Forstår den ikke at vi må oppfatte det som en utilbørlig politisk utnyttelse av en tariffsituasjon — og hvordan tror den at slike trekk påvirker det tillitsforhold det må være om noen videre samrådsordning skal ha noen hensikt?

Det er ennå for tidlig å si med noen sikkerhet hva årets oppgjør vil gi våre medlemmer i form av reelle forbedringer. Mulighetene for en reallønnsøkning lå imidlertid godt til rette allerede ved årets inngang. Det henger delvis sammen med den veldige vekst i produksjonen, delvis i den svake prisstigning vi beholdt ut året 1965 som følge av prisstabiliseringen i fjor vår. Sammen med en fortsatt lønnsglidning, skapte dette etter hvert et forhold mellom lønns- og prisnivået som lovte godt for inneværende år. De avgifts- og prisforhøyelsene som vi senere har fått, vil neppe kunne forhindre en reallønnsøkning for året som helhet. På bakgrunn av den usedvanlige økonomiske veksten vi nå har hatt i flere år, må det imidlertid ikke være et spørsmål om vår reallønn stiger, men om den øker nok til å gi lønnstakerne deres rettmessige del av framgangen. Vi både må og vil sette oss i mot en politikk som tar sikte på å forhindre det.

Prisstigningen siden mars i år henger nær sammen med Regjeringens avgiftsforslag og jordbruksoppgjøret. Som jeg tidligere har gitt uttrykk for, fulgte dette oppgjøret stort sett de normer som den spesielle jordbruksnemnda i 1964 kom fram til. Jeg skal ikke her komme inn på rimeligheten av oppgjøret dengang, men slår bare fast at det dengang fikk tilslutning fra Stortinget. Jeg vil heller ikke gå inn på om det var rimelig å legge samme forhold mellom lønninger og jordbruksinntekter til grunn i 1966. Jeg vil bare konstatere at den borgerlige regjering la så godt som hele tillegget på prisene, og dermed på forbrukerne. Om myndighetene fortsatt skal være jordbrukets motparter under disse oppgjørene, må de etter min mening la en større del av sine tilbud gå over statsbudsjettet. Det er utilbørlig at Regjeringen — slik det skjedde i år — skal forhandle velvillig utelukkende på forbrukernes bekostning. Ved å la en større del av jordbrukstilleggene gå over statsbudsjettet, vil både Regjeringen og Stortinget i større grad måtte prioritere den rent sosiale delen av inntektsstøtten til jordbruket i forhold til andre formål som også bør bli tilgodesett. Samtidig bør mer av støtten kunne settes inn med sikte på en rask strukturendring med utvikling av mer rasjonelle bruksenheter. Ingen må glemme at de prisene som jordbruket må ha etter hvert kommer igjen i form av økte kostnader og lønns-

utgifter for våre øvrige næringer. Jeg tror det er all grunn til å være merksam på den situasjon som utvikler seg i forholdet mellom en konkurranseutsatt industri og et så godt som totalbeskyttet jordbruk.

Statsminister Borten har gitt uttrykk for at hans regjering vil være en regjering for hele folket. Men det er jo nokså elementært. Enhver regjering er en regjering for hele folket. Det er imidlertid ingen motsetning i dette og det at man fra tid til annen må velge mellom hvilke hensyn som skal veie tyngst. For enhver regjering vil i ulike situasjoner stå overfor et valg. Vi legger ikke skjul på at der følte vi oss tryggere før. Det er vel og bra å prøve å gjøre alle til lags i like stor eller like liten grad, men det er ikke noe hittil som tyder på at den nye regjeringen ubetinget har hatt hellet med seg. Fagbevegelsen må iallfall innstille seg på å kunne ivareta sine medlemmers interesser like godt som før. Vi må prøve å bevare vår innflytelse som en toneangivende organisasjon på vårt område. Vi skal fortsatt arbeide for rettferdig fordeling, økonomisk vekst og full sysselsetting. Det blir kanskje ikke alltid like lett for oss som før, men vi får innrette vårt arbeid etter de nye forhold. Dette vil blant annet kunne kreve større økonomiske ressurser, og jeg tror det er riktig å innstille forbundene og medlemmene på det.

Det har vært mye snakk om avstanden mellom ledelse og medlemmer. Vi er klar over at det her kan være problemer. Vi er selvsagt interessert i å ha et organisasjonsapparat som gjør at kontakten blir best mulig. Det vil være av stor verdi å kunne få høre oppfatningen hos flest mulig av medlemmene. Gjennom utbygging av informasjons- og opplysningsvirksomheten håper vi å kunne finne former for å gjøre avstanden fra de sentrale organisasjonsledd til de lokale kortere. Det er av betydning at forbundene satser mer på denne siden av virksomheten. Flere forbund enn hittil bør skaffe seg egne folk til å ta seg av dette.

Vi har lagt opp til en rekke tillitsmannskonferanser i den nærmeste tida framover. De blir holdt i LO's regi, og er et forsøk på å øke informasjonsvirksomheten og å få flest mulig tillitsmenn i tale. Det som vi snakker om i Representantskapet i dag må ikke stanse her. Vi vil fra LO's administrasjon reise ut og drøfte sakene på tillitsmannskonferansene, og vi forutsetter at ordskiftet blir ført videre til alle ledd i organisasjonen.

Vi må vite hvordan vi selv vil ha oppgavene løst, og vi må finne det ut i samarbeid mellom alle organisasjonsledd og ved hjelp av den sakkunnskap som vi kan få knyttet til oss.

Det ligger altså foran oss et arbeid med fortsatt skolering av tillitsmenn, økt informasjonsvirksomhet og andre tiltak for at organisasjonen kan være på høyde med situasjonen. Det forestår selvsagt fortsatt mye arbeid med lønns- og arbeidsvilkåra. I tariffperioden skal vi forhandle om kortere arbeidstid. I Sverige blir arbeidstida redusert i etapper til 42 ½ time i uka i 1969, i Finland blir det 40 timers uke fra 1970, og

danskene har foreløpig 44 timers uke. Vi håper å få innstilling fra vår egen arbeidstidskomité ved slutten av året.

Utviklingen av demokratiet på arbeidsplassen vil være en sentral sak i tida framover, dels på grunnlag av den nye samarbeidsavtalen med NAF, dels på grunnlag av vår mer prinsipielle holdning til spørsmålet.

På den svenske LO-kongressen var «Fagbevegelsen og den tekniske utvikling» et av hovedemnene. Her ligger også aktuelle spørsmål for oss. Foreløpig har vi tenkt å holde en spesiell konferanse om visse tekniske problemer som knytter seg til arbeidsstudiene, men følgene av den tekniske utvikling vil melde seg med full tyngde også her.

Norsk fagbevegelse har vært oppe i mange vanskelige situasjoner. Vi må kunne si at vi er kommet godt ut av det når vi ser det på bakgrunn av utviklingen og det som våre medlemmer har oppnådd hittil. Det gjør oss trygge på at vi også skal klare de framtidige oppgavene.

Vi bør ta det som skjedde i 1966 til underretning og finne et opplegg som Representantskapet kan legge til grunn for tariffrevisjonen i 1968.

ETTERMIDDAGSMØTET 10. OKTOBER

tok til kl. 15.00. Dirigent *Viktor Jensen*.

Odd Højdahl leste protokollen for formiddagsmøtet. Protokollen ble enstemmig godkjent.

Tor Aspengren tok deretter ordet og minnet om at LO's formann, P. Mentsen, hadde sykdomsfravær. Han ba om at møtet sendte formannen blomster, og fikk med bifall forsamlingens tilslutning til det.

DEN POLITISKE SITUASJON

Ordet ble så gitt til stortingsmann *Trygve Bratteli*, som sa:

Det viktigste trekk i den politiske situasjon nå er vel at vi ett års tid har hatt borgerlig regjering, og at denne borgerlige regjering nettopp i disse dager har lagt fram sin første årshøst — om jeg så må si — av forslag av forskjellig art.

Det som preget denne regjeringens første år, var i første rekke at det, politisk sett, skjedde svært lite. Som kjent fikk vi, som forutsatt, vedtatt hovedloven om folkepensjonen, i det vesentlige etter hovedtrekk som var lagt opp tidligere. Det mest interessante av det som ellers skjedde, var vel den nye regjeringens håndtering av pris- og lønnsoppgjøret.

Vi har hatt noen opplevelser som har skaffet oss sorg — og noen glede. Det som skaffet oss sorg, var det siste valgresultatet i Sverige. Det har interesse for oss av mange grunner, vi føler oss så nært knyttet til våre naboland at vi gleder oss med, eller sørger med, partifellene

våre der. De svenske valgresultatene understreker den særegne situasjon som nordisk sosialdemokratisk arbeiderbevegelse er kommet inn i, og som det er en hovedoppgave i årene framover å bringe oss ut av.

Men vi skal også observere resultatene av de kommunevalg vi i høst har hatt her hjemme — i kommuner som etter sammenslutning måtte velge nye kommunestyre. Og det av flere grunner. For det første fordi liknende valg høsten 1964 var lite gunstige for oss og på en måte ga varsel om tendensen i det valget som skulle følge året etter, altså stortingsvalget 1965. Dessuten skal vi merke oss at det i høst var kommuner av høyst uensartede typer som gikk til valg.

Jeg vil være den siste til å overdrive betydningen av disse lokale kommunevalgene, men vi må heller ikke være blinde for hva som foregår. Og vi kan i hvert fall trekke den konklusjon av disse valgene at det nå som før, nytter å gjøre en innsats. Partifellene våre i disse kommunene gjorde det, og oppnådde resultater som skapte glede og tilfredshet.

Ellers har dette siste året ikke budt på stor spenning, selv om det har gitt oss mye av erfaringer.

Så fikk vi da nå de første framleggene fra den nye regjeringen, nemlig framleggene til statsbudsjett og nasjonalbudsjett for 1967 og en skissemessig vurdering av langtidsprogrammet fram til 1969.

Det knytter seg en naturlig spenning til dette brede økonomiske opplegget. De mest diskuterte sakene i dette materialet er prisutviklingen og boligbyggingen.

Det første som slår en ved et gjennomsyn av forslagene for 1967, er at her har Regjeringen valgt den brede vei.

Det er ingen overraskelser når det gjelder valg av de områder hvor budsjettet vil føre til økt virksomhet. Det er de samme områder hvor det har skjedd en øking år etter år gjennom lengre tid. Da Stortinget i fjor sommer behandlet arbeiderregjeringens langtidsprogram for 1966—69, var det bred tilslutning til valget av de oppgaver som skulle prioriteres de følgende år: boligbygging, veger, utdanning, forskning og distriktsutbygging. Den her valgte prioritering føres videre, og det vil ikke skape strid.

Men vil dette opplegget slik det er formet, sikre balansert vekst, dempe prestendens og motvirke prisstigning?

Regjeringen sier selv i nasjonalbudsjettet at «ut fra en konjunkturpolitisk vurdering ville det derfor være ønskelig med en begrenset utfgiftsøkning og et betydelig overskott på statsbudsjettet i 1967. Dette ville også bidra til å skape finansieringsgrunnlag for de sterkt økende kapitalutgifter på budsjettet, særlig i boligbankene.» Så langt regjeringens ord.

Men disse innledende ønsker forsvinner snart i budsjettets praktiske realiteter. De samlede utgifter stiger med 10,9 prosent. Høyres og

Senterpartiets representanter kan brenne alle tidligere uttalelser om budsjettets ustanselige øking — uttalelser som falt med stor styrke om langt mer moderate budsjettøkinger enn dette. På det siste budsjettet arbeiderregjeringen la fram høsten 1965, var det et overskott på 165 mill. kroner. Dette overskottet er redusert til 60 mill. kroner i koalisjonsregjeringens første budsjettforslag. Men også dette overskott er for så vidt fiktivt som posten tilfeldige utgifter er redusert med mer enn dette beløp.

Budsjettet gir til slutt bruk «av kontantbeholdning og lånemidler» med 1 592 000 000 kroner. Det er antatt at det til dette kan lånes opp 800 mill. kroner. De resterende 800 mill. kroner må da tas av «kontantbeholdningen.» Når endel andre transaksjoner er trukket inn, vil statens samlede disposisjoner føre til en økt likviditetstilførsel med 500 mill. kroner.

Det er bemerkelsesverdig at dette ikke stemmer til ettertanke alle de som sammen med regjeringen ser det som en «viktig oppgave» å «begrense presstendensene i økonomien og pris- og kostnadsøkningen», som det heter i Regjeringens egne dokumenter.

Erfaringen fra alle demokratiske land viser at hensynet til den økonomiske balanse bare blir tatt i rimelig utstrekning når Regjeringen tar en energisk ledelse av det. Regjeringens parlamentsgrupper vil ikke — og opposisjonen kan ikke — ta vare på balansen lenger enn Regjeringen tar ansvaret og ledelsen for den. Jeg snakker ikke nå bare om den øyeblikkelige situasjon i Norge. Vi har her å gjøre med et hovedtrekk i arbeidsmåten for vår tids parlamentariske demokrati i praktisk talt alle land.

Selv innenfor de sterkt økte rammer er det en rekke enkeltsaker Arbeiderpartiet vil se nærmere på.

Koalisjonspressen syns i første omgang å oppfatte det som en slags majestetsforbrytelse av Arbeiderpartiet å foreta en kritisk vurdering av budsjettet, både av dets hovedtrekk og av dets enkelte ledd. Selvfølgelig vil vi gjøre det. Det er vår rett og vår plikt.

Men hva med koalisjonens egne stortingsgrupper? Er de på forhånd rede til å underskrive hvert tall i det meget omfattende materiale Regjeringen har lagt fram? Det er i tilfelle en helt ny praksis i forholdet mellom Regjeringen og dens stortingsgrupper. Som tidligere flerårig finansminister har jeg livlige minner om mange og lange forhandlinger med vår egen stortingsgruppe etter at Regjeringens budsjettforslag var lagt fram.

Budsjettbehandlingen i Stortinget får vise i hvilken grad det er grunnlag for samarbeid om enkelte saker. Blant de saker Arbeiderpartiet vil se nærmere på, er disse:

Umiddelbart syns det som om forslaget til øking av barnetrygden er utilstrekkelig, sett på bakgrunn av det som var foranledningen til at

dette forslaget ble reist, i første rekke av Landsorganisasjonen. Arbeiderpartiet forpliktet seg under budsjettbehandlingen i fjor, til i år å følge opp et program, lagt av det såkalte Torgersen-utvalget, og med lettelse i den progressive beskatning. Torgersen-utvalget anslo det til 97 mill. kroner. Regjeringen har anslått det til 100 millioner — det er for så vidt det samme. Og dette har vi påtatt oss en klar forpliktelse overfor, men vi vil selvsagt likevel vurdere formen for denne progresjonslettelsen — slik den er foreslått av den nye regjering.

Vi vil ikke være med på å redusere kulturfondet i forhold til de forutsetninger som lå til grunn for at det ble opprettet. Etter de gitte opplysninger blir det 17,5 mill. kroner i 1967. Regjeringens reduksjonsforslag i år understreker betydningen av at kulturfondet får et sikkert finansielt grunnlag. Vi ser ikke tilstrekkelig grunn til nye unntak fra den generelle omsetningsavgift.

Jeg vil gjerne si at det reduksjonsforslag Regjeringen har lagt fram i sine dokumenter — fra 15 til 12,5 millioner — understreker at dette fondet må ha et sikkert finansielt grunnlag. De borgerlige sa da denne saken ble behandlet, at det er likegyldig hvordan en finansierer kulturfondet, det skal i alle fall få sine midler. Den første prøve tyder ikke på det.

Man kan for øvrig være usikker på hva som egentlig for visse posters vedkommende er foreslått av den nye regjeringen. I dens trykte dokumenter står det at kulturfondet reduseres fra 15 til 12,5 mill. kroner. Finansministeren sa i Stortinget at dette skal Regjeringen vurdere på nytt, og kanskje rette opp igjen.

I de trykte dokumenter står det at det vil bli fremmet forslag om økt porto og telegraftakster. I sin redegjørelse sa Finansministeren at han *eventuelt* skulle fremme forslag for Stortinget om slike økinger.

Dokumentene inneholder intet om regulering av subsidier. Regjeringen har gjentatt det borgerlige forslaget fra i fjor. Men her har *det* skjedd at mens Finansministeren intet sa om subsidiene, så har et annet av Regjeringens medlemmer uttalt at Regjeringen kunne tenke seg å ta opp til overveie å øke subsidiene. Men dette er altså ikke Stortinget informert om.

Arbeiderpartiet kommer til å fastholde sitt standpunkt mot unntak for omsetningsavgift av bøker og ukeblad. Det kan være mange andre områder som minst like tidlig kunne melde seg slike unntak og med vel så stor berettigelse.

Vi tror også at det helt minimale forslag til øking av utviklingshjelpen er utilstrekkelig. Beløpet for 1967 må settes høyere, og det har vært antydning fra Arbeiderparti-hold at man, om nødvendig, eventuelt bør overveie en moderat øking av særskatten til utviklingshjelp.

I alle tilfelle må en her komme inn i en rytme som bringer mer samsvar mellom programatiske erklæringer og det som faktisk blir gjort.

Inntil Lorentzen-komiteéns innstilling foreligger, ser vi ingen grunn til nye restriksjoner for statens lånekasse for studerende ungdom. Begrensningen ligger her i utlansreglene. Det er ikke nødvendig å dublere disse bremsen med et utlånstak.

Vi må for øvrig få fastlagt klarere og mer langsiktige retningslinjer for finansiering av elevutgifter ved praktisk talt all videregående undervisning.

Budsjettframlegget ser heller ikke ut til å følge opp de forventninger som er skapt når det gjelder de handicappede, til tross for at både Statsministeren og Sosialministeren har framhevet dette område som særlig viktig. Jeg er ikke sikker på at vi finner særlig av dette igjen i budsjettet, og vi vil gjerne se nærmere på akkurat dette.

Vi ser det som upraktisk å føre annen prioritets boliglån over fra Husbanken til de lokale privatbanker. Det blir ikke større ressurser til boligbygging ved en slik transaksjon.

Det ble sagt i fjor at man skulle prøve det, men det har vært et helt mislykket forsøk. I 1966 har Husbanken blitt sittende med disse annenprioritetslånene. De private har ikke tatt dem. Likevel sies det nå at neste år skal dette gjennomføres. Jeg kunne si mye om dette i relasjon til hele statsbanksystemet, men la meg innskrenke meg til at det etter min overbevisning er det mest hensiktsmessige system at staten formidler lånemidlene fra de private låneinstitusjonene til Husbanken, og at Husbanken låner ut både første- og annenprioritetslånene til de husbankfinansierte boliger.

Etter den utvikling vi har hatt gjennom en menneskealder, må det sies å være oppsiktsvekkende at Regjeringen har foreslått en reduksjon på 18,7 millioner av bevilgningene til statskraftverkene. Energiforsyningen fra kraftverkene har vært den viktigste økonomiske vekstfaktor i siste generasjon, og derfor vil vi se meget nøye på hva det kan være som ligger bak en slik reduksjon.

Vi får nå se hva de andre grupper i Stortinget gjør — om de bare velsigner Regjeringens forslag. Mener noen at enkelte kapitler bør endres, får man ta det først, og så i et sluttoppgjør forme våre standpunkter.

En gjennomlesing av budsjettet syns å forutsi at det vil bli veltet over enda større oppgaver på kredittpolitikken enn de vi har hatt i 1966, og som for Regjeringen har syntes vanskelige nok å håndtere. Legger man statens finanspolitikk opp uten hensyn til dens virkninger i en pressituasjon, som utvilsomt er til stede, så vil man måtte foreta styringen — eller bremsingen, om man vil — i blant annet kredittpolitikken. Om dette er det ikke lagt fram tilstrekkelig konkrete data fra den nye regjeringen til at vi kan bedømme det.

Ser vi hele situasjonen i bred sammenheng, forteller den oss noe vesentlig som kan komme til å spille stor rolle i arbeidet for å finne

grunnlaget for ny vekst i norsk arbeiderbevegelse, og grunnlaget for endring i den politiske situasjon som ble skapt ved stortingsvalget i fjor.

Olav Scheffo sa en gang at ingen seier er større enn når motstanderen godtar ens egne standpunkter. All politisk historie viser at merkesaker som enkelte grupper har slåss for, omsider blir godtatt av nærsagt hele folket. Jeg tror det er svært viktig, især for arbeiderbevegelsen, at den er klar over visse trekk ved denne situasjon.

Mye av det som i dag ligger til grunn for de budsjettene jeg her har nevnt, stod det for bare 15 år siden stor strid om. Innholdet i norsk politikk var nettopp strid omkring slike hovedtrekk.

Så sent som i 1950 forsøkte de borgerlige partier å sabotere nasjonalbudsjettet ut av Stortinget. Man måtte tilmed vedta i Stortingets reglement at Stortingets finanskomité skal avgis innstilling også om nasjonalbudsjettet når det avgir sin innstilling om statsbudsjettet. I 1952 hadde vi en veldig drakamp om det nye statsbanksystemets eksistens.

Slik var det på felt etter felt. Tenk bare på hvilken mottakelse Nord-Norgeplanen først fikk, og senere 4-årsplanene for hele landet. Skritt for skritt ble de bekjempet. Det ga det politiske liv dets nerve og dets spenning.

Nå har de borgerlige selv lagt fram hele greia. Og etter de samme hovedlinjer som vi måtte kjempe igjennom.

Hva forteller dette oss?

Jo, at det er selve grunnelementene i velferdsstaten det her dreier seg om. Og det dagens situasjon forteller oss er at alle politiske partier som gjør seg et håp om en eksistens i dagens Norge, må godta dette. Fra å være politisk spennende stoff er det gått over til administrativ rutine som mer og mer kan gjøres av statens administrasjon og således mindre og mindre spennende for det politiske arbeid. Det er ikke blitt mindre viktig arbeid av den grunn. Det vi kjempet for er blitt anerkjente sannheter, anerkjente retningslinjer og administrativ rutine som enhver regjering i dette land vil måtte betjene seg av. Og det skal vi ikke gråte over. Tvertimot. Det frigjør også krefter som kan frigjøres for andre oppgaver.

Men ett problem er i hvert fall uløst, nemlig prisstabiliteten. Om en kan si å ha løst vekstproblemene, så er dette med den balanserte vekst og prisstabilitet fortsatt uløste problemer. Den borgerlige regjering må også nå oppleve at dette er problemer som heller ikke den eller de borgerlige partier har noen løsning på — tross deres forespeilinger overfor velgerne i siste stortingsvalgkamp.

Den energi arbeiderbevegelsen kan frigjøre fra disse rutineområdene, bør nå settes inn på det som egentlig er langtidsplanleggingen.

Arbeidet med målsettingen og styringen av utviklingen må vi også arbeide mer med. Det moderne samfunn fører med seg sidevirkninger

som delvis begynner å bli ganske uhyggelige, og vi blir stilt overfor problemer som må løses på en ganske annen måte enn hittil, hvis det skal bli trivelig og rimelig å bo i de moderne industrisamfunn også for de kommende generasjoner. Jeg tenker her på slike ting som bruken av arealene, folks rett og muligheter til fri ferdsel, alt sammen noe som blir mer aktuelt ettersom folketall og fritid øker. En lang rekke meget viktige forhold, man kan nevne forurensning av vann og luft og støyproblemene, kan bli like vesentlige som den økonomiske veksten når det gjelder utformingen av det framtidige samfunn.

Distriktpolitikken kan bli trukket inn i det samme område. Det er allerede i dag klart at man ikke løser oppgavene her selv med et stort antall hjelpetiltak. Distriktpolitikken kan ikke være noe en henger utenpå den alminnelige økonomiske utviklingen.

Eller for å si det på en annen måte: Vi må finne ut hvordan vi må bruke vår produksjonsvekst på 5—6 prosent, som er en kolossal drivkraft i hele samfunnet, hvordan vi skal styre den inn for å oppnå en harmonisk utbygging av hele landet. Vi må arbeide mye med hvordan vi skal trekke distriktshensynene med så å si i sentret av hvert års økonomiske politikk og utbygging.

Boligpolitikken er et av de områder som ser mest problematisk ut også etter det som er lagt fram av den nye regjeringen. Boligministeren gikk åpenbart til sin gjerning med stor optimisme. Og han brukte et meget sterkt språk, tilmed med spark til boligkooperasjonen. Senere har han nok lært mye. Og ingen bebreidelse for det. Jeg håper de har lært mye enten de er blitt boligminister eller prisminister, eller hva det måtte være.

Det opprinnelige programmet i nasjonalbudsjettet for 1966 med 32 500 boliger, er allerede i halvårsmeldingen redusert til 31 000 og i det nye nasjonalbudsjettet til 30 000. Man nærmer seg sterkt det meget kritiserte tall som var forutsatt for forrige år.

Men boligbygging er ikke et debattpoeng. Etterkrigstidens store årskull vil nå melde seg i stadig sterkere grad på boligmarkedet. Det var i det perspektiv Arbeiderpartiet la opp til å få en økt boligbygging i slutten av 60-årene og særlig utover i 1970-årene. Det var en glede å oppleve den positive interesse på Bygningsindustriarbeiderforbundets landsmøte for å oppnå dette. Men for i år ser det ikke lyst ut.

La meg bare si at fusk vil vi ikke ha. Og når den nye regjering sier at den i løpet av 4-årsperioden vil bygge minst 140 000 leiligheter og 8000 hybler, mens den tidligere regjeringens målsetting var nær 140 000 leiligheter og 8000 hybler, så er dette de samme tall. De skiller seg ikke fra hverandre fordi det nå kastes inn et nytt statistisk begrep som kalles *igangsatte* leiligheter. De igangsatte som ikke blir ferdige, har interesse først i neste langtidsplanperiode.

Men selv de tallene som her er nevnt representerer en kjempeoppgave fra det nåværende nivå. Og vi bør selv være helt med i den innsats som her kreves.

Så et par ord om det trinn i tariffoppgjøret fra det anbefalte meklingsforslag var forkastet og til Stortinget kom bort i denne saken.

Det var og er etter mitt skjønn det beste at denne saken da ble henvist til lønnsnemnd. Ingen vet hva som ellers kunne ha skjedd. Og det etterlot ingen ulegelige sår verken på den ene eller annen kant. Men det kan være grunn til å sette opp som et politisk ønskemål at man gjennom diskusjoner inntil nytt tariffoppgjør, kan komme fram til en avklaring av de forskjellige spørsmål om oppgjørsformene.

Jeg tror ikke det ville styrke arbeiderbevegelsen om det ble skapt det inntrykk at man var på vei tilbake til gammeldags geriljakrig på det faglige område.

Som kjent kan ikke rikslønnsnemndinstitusjonen brukes av Regjeringen uten etter lovvedtak i Stortinget i det enkelte tilfelle. Det kan være svakheter ved systemet, men det er likevel en hensiktsmessig form. Det er viktig her å finne fram til en slik ordning at en på en sikker måte kan få gjenopprettet fullt alvor i partsforhandlinger, og fullt alvor i partsstandpunkter og avgjørelser til tariffoppgjørene. I den grad man får dette til, vil lønnsnemnd komme mer ut i periferien i dette bildet.

La meg så vidt berøre det som ligger bak tiltaket med en felles skattekommité, oppnevnt av LO's sekretariat og Arbeiderpartiet.

Det er svært utilfredsstillende å ha en behandling av skattespørsmål som begrenser seg til detaljsaker når disse mer eller mindre tilfeldig dukker opp. Mine år som finansminister etterlot et savn av et mer gjennomarbeidet skatteprogram, eller retningslinjer for skattepolitikken, som vi kunne være enige om.

Ofte er det viktigere å bli enige om noe enn *hva* man blir enige om, at man får grunnleggende holdepunkter, et vurderingsgrunnlag som kan komme til anvendelse når skatte- og avgiftsspørsmål kommer opp.

Alle fag- og partiforeninger skal få et bredt materiale tilsendt om dette. Når reaksjonene derfra foreligger, vil det bli laget en endelig innstilling om et felles skattemessig program for arbeiderbevegelsen. Det vi her har bruk for er omfattende prinsipper og retningslinjer som Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen kan stå sammen om.

Det følger av dette jeg her har sagt at vi får forsøke å komme oss best mulig gjennom den vanskelige periode vi nå lever i, ta opp de saker vi skal være med å ta standpunkt til på best mulig måte, og i det beste samarbeid, men at vi ved siden av det også er klar over de veldige oppgaver som ligger foran oss når det gjelder avklaringen av den framtidige politikk, og som igjen skal gi arbeiderbevegelsen en livskraft som setter oss i stand til å gjenvinne vår posisjon.

ORDSKIFTET

etter Aspengrens og Brattelis foredrag ble innledet av *Einar Strand*, Sekretariatet:

Jeg har tidligere ved drøftelser av tariffsituasjonen sagt at det vi bør se tilbake på var at Arbeiderpartiet høsten 1965 sto ansvarlig for statsbudsjettet og nasjonalbudsjettet for 1966. Fordi Arbeiderpartiet hadde dette budsjettansvar og ansvaret for de prognoser som i denne forbindelse ble lagt fram, ville problemstillingene våre bli det som de ble.

Om det totale resultat av forhandlingene, kan vi kanskje si at det ikke var så verst, men så står man overfor: Hva kunne så være årsaken til forkastelsen av det anbefalte forslaget? Jeg tror at offentliggjørelsen av LO's krav ga større forventninger enn det som virkelig lå i kravene. Man kan i hvert fall stille seg dette som spørsmål.

Op for det annet: Meklingsforslaget ble for komplisert. Medlemmene fikk kanskje ikke et sikkert totalt inntrykk, som kanskje ville ha gitt et annet syn på forslaget.

Jeg har talt opp alle de protokoller som forbundene opprettet med NAF, og jeg kom til 192. Likevel er ikke alle med. Det var vanskelig å svare på alt det som der ble lagt fram.

Enda et forhold: Arbeideravisenes omtale. Jeg tror jeg trygt kan si at det typografiske utstyr som til dels ble gitt til innlegg *mot* forslaget, ikke tilsvarte hva som burde være saklig begrunnet. Og man kan spørre om det her lå taktiske hensyn til grunn eller om stoffet var for komplisert for avisene? Enkelte A-politikere var også i sin innstilling negative overfor forslaget.

Vi kommer heller ikke fra at den nye regjerings håndtering av jordbruksoppgjøret en uke etterpå ble utstyrt slik i enkelte aviser at det kunne bli betraktet som et anslag mot lønnsoppgjøret og gi medlemmene det inntrykk at det nå kunne være på tide å ta et annet standpunkt til oppgjøret.

Dessuten kom lønnsoppgjøret for de offentlige funksjonærer — sammenliknet med kravene fra LO — med store forespeilinger. Det er mulig vi ikke var flinke nok til å gi begrunnet og saklig framstilling av det offentlige faste lønssystem og de sammenlikninger som må gjøres med lønnsutviklingen i den private sektor.

Dette må vi ta lærdom av.

I den situasjon vi da befant oss, kan ikke jeg skjønne annet enn at det var riktig av Arbeiderpartiets gruppe i Stortinget å ta standpunkt for lønnsnemnd.

La meg også fortelle at da vi satt i Lønnsnemnda, ble sjefdirektør Brofoss og forskningssjef Aukrust innkalt til Nemnda. Den konfrontasjonen ga god begrunnelse for Lønnsnemndas resultat. Opplysningene

her var helt andre enn dem LO satt inne med under forhandlingene. Det var landets økonomiske situasjon disse opplysningene gjaldt.

Hva kan vi så gjøre for å unngå liknende situasjoner?

Nå utløper praktisk talt alle tariffer samtidig — om våren, og det påståes at det ikke kan bli noe annet enn et samlet oppgjør. Regjeringen kan, når den finner at situasjonen tilsier det, oppnevne lønnsnemnd. Man kan her lett komme opp i tilstander der organisasjoner utenfor LO bevisst kan innkassere store, ufortjente gevinster.

Men la oss først og fremst ta for oss det som eksisterer i våre egne rekker — slik som Jern og Metall har gjort, det gjelder både våre egne regler for avstemninger og Hovedavtalens bestemmelser.

Bjarne Andresen, Papirindustriarbeiderforbundet: Når det snakkes om solidarisk lønnspolitikk, høres det ofte ut som om det bare er industriarbeiderne dette skal gjelde.

I tariffoppgjørene har vi erfart dette, og det samme gjør seg gjeldende i kommunistyrer når reduksjonstabeller behandles.

Etter forkastelsen av meklingsforslaget regnet jeg med at det var LO's representantskap som skulle avgjøre utviklingen videre. I stedet ble det innkalt til felles forbundsstyremøte.

Hva kan vi så gjøre for å aktivisere LO's medlemmer etter tariffoppgjøret 1966?

Den borgerlige regjering har bedt om respekt. Den får først vise oss noe som avkrever respekt og ikke møte arbeiderbevegelsen med flaserier og tillate seg ting som man overhodet ikke kunne tenke seg fra en regjering.

De samme folkene appellerte i sin valgkamp i 1965 om et samarbeid. Ikke desto mindre lot den lønnstakerne betale hva jordbruksoppgjøret koster.

Under forhandlinger med arbeidsgiverne «spilles» en «fellesplate» over hele landet om maksimum hva bedriftslivet kan tåle av lønnstillegg. Årsoppgjørene derfra viser noe annet. Da er det ikke så dårlig stilt.

Vi har bare en løsning å se fram til: At vi står sammen i ett politisk parti. Da vil 1969-valget bli slik vi ønsker det — og arbeidsfolket kan da igjen bestemme utviklingen i dette landet.

Richard Thon, Vestfold: Etter vårt politiske nederlag i fjor fikk vi også arbeiderbevegelsens hardeste lønnsoppgjør. Som forhandlingsmann kjente jeg det forsmedelig å sitte og regne med en-øringer og «ni»-øringer.

Hadde oppgjøret for stat- og kommuneansatte vært klart på samme tid, hadde vårt forslag vært forkastet med langt større margin enn tilfelle ble.

Det har vært hevdet at man må bort fra prosentvise tillegg som bare begunstiger høyere inntekter med årlige tillegg på opptil 10 000 kroner mens vi i den private sektor fikk 600—700 kroner pr. år i tillegg. Man må forstå den harme som derved oppstår.

Selv den progressive beskatning vil de høye inntekter høste fordeler av hvis den nye regjeringens skatteforslag kommer til anvendelse. Vi som fikk smulene ved oppgjøret, må derimot tåle hardere beskatning.

Jeg etterlyser da den solidariske lønnspolitikk.

Borgerlige aviser etterlyser økt innsats. Det er direkte oppfordring til folkene på arbeidsplassene om å øke tempoet om de vil ha mer i lønningsposen. Det er hva noen kaller lønnsglidning.

Vi har sett hvordan politisk splittelse har skadet oss. Uheldig lønnspolitikk kan føre til splittelse i fagbevegelsen. Det vil jeg advare mot. Samhold er nå — som før — arbeiderbevegelsens styrke.

Klaus Kjelsrud, Sekretariatet: Et avsnitt i Aspengrens foredrag bør vi drøfte nærmere, nemlig kommunikasjonene mellom medlemmene på arbeidsplassene og toppledelsen både i LO og forbundene.

Særlig nå etter at vi har bak oss et vanskelig og komplisert oppgjør i skogbruket er det naturlig for meg å komme inn på dette.

Vi valgte i dette en behandlingsmåte og en avslutning som for de fleste vil fortone seg som udemokratisk og med for liten utvist tillit til medlemmene. Vi valgte nemlig veien om distriktskonferanser — 15 slike i hele landet, og hvortil 1110 lokale tillitsmenn ble innkalt.

Konferansene skulle ta stilling til et forslag for skogbruket på ikke mindre enn 17 maskinskrevne sider i telegramstil, og som bare registrerte de *endringer* som forslaget innebar med henvisning til en tariff på 140 sider med en uendelighet av detaljer.

Det tok 2 timer å gi disse konferansene en tilnærmet forsvarlig redegjørelse for det foreliggende tarifforslag.

Så kan man spørre seg om man skal sende et slikt forslag til avstemning?

Ingen medlemmer i Skog og Land ville ha fryktet for avstemningsresultatet om vi hadde kunnet gi hvert medlem den samme redegjørelse som disse konferansene fikk. Men hvordan skal vi greie å få informert alle om de kompliserte forhandlinger og om forslagene som blir resultatet av disse på en slik måte at vi kan vente en forsvarlig behandling ute blant medlemmene?

Jeg er redd for at vi her står overfor et problem som blir vanskeligere jo mer omfattende og kompliserte tariffoppgjørene er.

La oss tenke gjennom hvordan vi i praksis skal greie dette.

Personlig har jeg ikke vært noen prinsipiell motstander av lønnsnemnd, og i Skog og Land har vi hatt atskillig hjelp og støtte i Lønnsnemnda i vanskelige situasjoner. Det er med bakgrunn i de framsteg

vi gjorde i femti-åra — ved hjelp av Lønnsnemnda — at vi nå i Skog og Land har klart en lønnsutvikling som er raskere enn i industrien. Landarbeidernes lønninger er hevet med 94 prosent siden 1959. I samme tidsrom har leveomkostningene steget 27,6 prosent. Også i 1964 hadde Skog og Land lønnsnemnd. Ellers har vi greidd våre oppgjør selv.

Men tilbake til dette: Hva er demokrati ved lønnsoppgjør? Jern og Metall har vedtatt avtaleting. Spørsmålet er om ikke hele fagbevegelsen bør finne fram til et system der man ikke er avhengig av at hvert eneste medlem, som man ikke er i stand til å informere tilstrekkelig, skal ta stilling til tarifforslag.

Per Andersen, Sekretariatet: Jeg vil gjerne orientere litt om Jern og Metalls avtaleting, men først vil jeg understreke at tariffrevisjonen i år ikke var et spørsmål om medlemmene var feil orientert og ikke forsto hva forslaget innebar. Det blir det samme som om man etter siste stortingsvalg legger ansvaret på velgerne for at Arbeiderpartiet ikke kom i regjeringssposisjon.

Vi er i vårt forbund helt på det rene med hvor viktig det er at medlemmene er godt informert — og riktig informert. Det vi må se på er hva som kan være galt i tariffpolitikken vår.

Jern og Metalls avtaleting består av 135 representanter og er gitt bestemte rettigheter. Det er her innebygd vedtektsmessige forpliktelser for forbundet til å holde informasjonskonferanser foran tariffrevisjonen — og foran avtaletingets stillingstaken. Avtaletinget får rett til å fatte vedtak om hva forbundet skal ha som grunnlag for forhandlinger, og det er avtaletinget som får retten til å si ja eller nei til et forhandlingsforslag.

Om årsaken til det som skjedde ved årets oppgjør vil jeg si: Inntektsutviklingen de senere år har vært ugunstig for lønnstakerne, og særlig da industriarbeiderne. I materialet fra Aukrust-utvalget leser vi at nasjonalproduktet økte med 24 prosent fra 1963 til 1965, mens gjennomsnittslønnen for menn i industrien økte med 15,2 prosent og at inntekt av jordbruk økte med 26,5 prosent.

Medlemmene føler at man ikke har fulgt opp i tariffoppgjøret. Dessuten dette: For tredje gang tok vi opp forkortelse av arbeidstiden ved diskontinuerlig skiftarbeid, men oppnådde ingen ting. Ytterligere utvisking av sosiale skiller fikk vi heller ikke, og sykelønnsordningen ble ikke tilfredsstillende løst. Den vil gi fullt utslag først i 1969, og det oppfattet medlemmene som for svakt.

Når ikke disse sakene ble tilfredsstillende løst, oppfattet man det generelle tillegget som for lavt.

1500 tillitsmenn hadde Jern og Metall inne til konferanser under tariffforhandlingene og der ble gitt meget objektiv vurdering av forslaget.

Slik forholdene i år lå an, var det ikke annet for Stortinget å gjøre enn å vedta lønnsnemnd. Men la meg også vise til hva Lønnsnemndas mindretall, Strømme-Svendsen, sier: «Rikslønnsnemnda er ikke noe forum til å behandle en så komplisert tariffsituasjon.»

Det går ikke an at samfunnet etablerer et instrument til å vurdere sakene våre og at dette «instrumentet» så sier: «Vi er ikke i stand til å behandle saken.» Vi bør også derfor si kraftig fra at lønnsnemnd ikke er noen tjenlig løsning. I tillegg kommer så hva vi opplevde av handlemate fra Regjeringens side.

Jeg hadde dessuten gjerne sett at LO's nestformann hadde sagt noe mer om når vi kan vente arbeidstidskomitéens innstilling. Vi har her tatt standpunkt i vårt politiske program. Norge bør ikke på dette felt bli «sist i køen».

Otto Tolland, Sekretariatet: Etter min mening var det to årsaker til at forslaget ble forkastet: forslaget var for dårlig og det var ikke noen risiko ved å forkaste forslaget. Medlemmene hadde ingen tro på at et forkastet forslag ville bety streik. Og da er vi straks inne på hva Bratteli sa, at det må komme fullt alvor i partsforhandlinger og avstemninger.

Man har erfaringer for at «det har ordnet seg» selv om man stemte nei. Og også denne gangen viste det seg at det ble lønnsnemnd. De som stemte nei fikk rett. Det ble 10 øre mer ett år tidligere.

Tilsier ikke dette at man kan risikere mange nei-stemmer også ved en senere tariffrevisjon? Og risikerer man ikke at medlemmene ikke tror på at det er den samme risiko som før å forkaste et forslag?

Er innstillingen slik, tror jeg vi må drøfte hele dette problemet meget inngående i våre organisasjoner, og vi skal være oppmerksom på at jo mer omfattende vi gjør oppgjørene, desto større risiko er det for at de havner i lønnsnemnd.

Hvis man fra LO's side går inn for at det ikke skal være lønnsnemnd, men likevel innstiller seg på fellesoppgjør, er det vel stor sannsynlighet for at oppgjøret havner i lønnsnemnd likevel. Ved forbundsvis oppgjør vil risikoen for lønnsnemnd være langt mindre. Vi bør ta disse betraktninger med når vi ved senere anledninger skal ta stilling til forbundsvis oppgjør eller fellesoppgjør.

Om avstemningsreglene kan det være delte meninger. I vårt forbund er vi av en helt annen mening enn Jern og Metall i spørsmålet om avtaleting. Vi mener at jo flere medlemmer som deltar i avstemninger, desto bedre. Tariffoppgjørene bør etter vår mening avgjøres ved uravstemninger. Mer komplisert enn at dette kan gå an, bør ikke tariffoppgjørets hovedsaker være. Ved slike skriftlige avstemninger i Handel og Kontor avgir vanligvis 80 prosent av medlemmene stemme. Ved fellesoppgjør sammen med andre forbund har prosent avgitte stemmer vært lavere.

Odd Højdahl, Sekretariatet: Det siste tariffoppgjøret omfattet ca. 80 000 i staten og ca. 60 000 i kommunene av våre medlemmer. Fra organisasjoner utenfor LO: ca. 60 000 i staten, og jeg tipper bortimot 20 000 i kommunene.

Altså 140 000 i LO og 80 000 utenfor LO.

Særpreg ellers i den offentlige sektor er at oppgjørene omfatter fra de laveste deltidstillinger og fulldagsstillinger til direktørstillinger. De er alle plassert i tariffavtalen med navns nevning og der står utbetalt lønn. Det er tariffsatsene.

I den private sektor dekker tariffavtalene grupper av arbeidere og funksjonærer.

Denne forskjell i tariffavtalenes dekningsområde skaper veldige problemer for oss når vi skal forhandle. Den overveldende del av medlemmene i Statstjenestemannskartellet er lønsmessig helt på linje med den vanlige arbeidstaker. Synet på differensierte lønninger er stort sett det samme. Det er bare den forskjell at vi blir tvunget til å stemme over hvor mye f. eks. en ekspedisjonssjef eller telegrafdirektøren skal ha i lønnstillegg. Noe tilsvarende forekommer ikke i den private sektor. Men jeg tror verken LO eller Kartellet vil gi fra seg den innflytelse de har over toplønnene i stat og kommune. Jeg tror fagbevegelsen vil ha denne medvirkning på lønnspolitikken i landet.

Ved dette siste oppgjør var vi i en ekstra vanskelig situasjon. Første lønnstilbud ga flertallet av våre medlemmer 9 prosent tillegg, men 12—13 prosent på flertallet av medlemmene i de andre organisasjonene.

Er det så riktig av en lønnstakerorganisasjon å demonstrere og si at vi mener 12 prosent er for mye?

Jeg tror den eneste farbare vei for norsk fagbevegelse er å se løningene i sammenheng. Bare på den måten kan vi håndtere differensieringsproblemene. Og vi skal være klar over at lønnsdifferensieringen heretter vil komme til å slå ut på en helt annen måte enn den har gjort hittil. Og vi må ta standpunkt til den.

Samordning av oppgjør tror jeg det er uriktig av oss å ta stilling til nå. Det må vurderes i forbindelse med hvert enkelt lønnsoppgjør. Forskjellig oppfatning innen fagbevegelsen i dette spørsmål er bare en fordel. Men standpunktene må ikke låses fast.

Betingelsene som foreligger bør være bestemmende for fagbevegelsens standpunkt, og der bør vi markere som åpenbart at de politiske myndigheter til enhver tid må gi oss visse betingelser hvis vi skal være med på en samordning av oppgjørene. Og det er vi som skal stille disse betingelsene. En av disse betingelsene bør være at samordningen omfatter grupper utenom lønnstakergruppene.

Rould Halvorsen, Typografforbundet: Det siste året har gitt oss mye til ettertanke — også forholdet prislov og prisstabilitet. Og man

kan spørre om mye av tiltak i tiden går ut over de nære ting. Jeg tror det blir sagt mye riktig om fritidsproblemene, men det er likevel noe som ikke stemmer når det sies at hvis vi setter ned arbeidstiden en time i uka, så går Norge under. Det er den rette sammenheng, den rette takt i utviklingen som her er så vesentlig. Det politiske parti som greier dette har de beste betingelser for å vinne — ikke minst ungdommen. La oss få frigjort noen av millionene på forsvarsbudsjettet, så får vi straks noe mer å arbeide med.

Om det siste tariffoppgjøret vil jeg si at det er det oppgjøret jeg som forhandler har vært mest fornøyd med. Jeg hadde også følelsen av at vi denne gang virkelig fikk forhandle. Og jeg er glad for at det kompakte syn på samordnede oppgjør nå holder på å løsne. Samordnede oppgjør må ha som forutsetning at vi har samfunnsmakten, og at en rekke samfunnsøkonomiske problemer er løst på forhånd.

Ved det siste oppgjøret endte vi på «full pott» for det generelle oppgjørets vedkommende, men langt fra det når det gjaldt lavtlønns-tillegget. Oppdelingen i denne forbindelse tror jeg var en feil. Hadde vi holdt oss til åtte-prosenten, kunne vi ha slåss så mye mer om fordelingen ved slutten av oppgjøret. Når vi stemte for 40 øre generelt og 40 øre til lavtlønnsgruppene, var det fordi vi oppfattet det som en garanti overfor de lavest lønte.

Det er mye på dette området vi bør snakke om i de konferanser som nå tenkes holdt.

Lønnssystemene er i støpeskjeen. Typografforbundet har gått imot akkord fordi det sidestiller mennesker med maskiner. Er vi ikke våkne her, blir det teknokratene og arbeidsgiverne som plasserer oss der de mener vi hører hjemme, og det er ikke lystige utsikter. Her er veldig viktige arbeidsfelter både for den faglige og den politiske arbeiderbevegelse, og det er meget betydningsfullt at vi her ikke er for sent ute.

Vi har vært så opptatt av å passe på dette at «alle fikk likt». Arbeidsgiverne har tjent på det. Skal vi fortsette slik, bør det som oppnås av forbundene samles og fordeles av LO. Det hele dreier seg jo om hva vi samlet har å hente hos arbeidsgiverne.

La meg ellers minne om at det sterkt sentraliserte NAF ikke er egnet til å fortelle oss hva som er demokratisk eller ikke. Det er demokratisk at LO brytes med Arbeidsgiverforeningen.

Håkon Bjordal, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: Jeg er glad for at flere forbundsformenn her har gitt uttrykk for faren ved at tarifforslag er så kompliserte at misforståelser eller utilstrekkelig forståelse hos medlemmene på arbeidsplassen kan risikeres.

Forkastelsen av forslaget hadde også sammenheng med den politiske situasjon. Det viktigste for arbeidsfolk i landet nå er å vinne tilbake den politiske makt og ta fatt på gjennomføring av nye merkesaker.

Det er det som kan stimulere ungdommen til innsats. Folk lot seg friste av de borgerlige overbudene ved siste valg. Nå ser vi hvordan dette blir utnyttet. Ikke minst Regjeringens skatteforslag viser dette — til skade for oss. Fagbevegelsen må derfor aktivisere seg sterkere på det politiske plan. Om vi nå oppnår aldri så gode tariffer, kan det innvunne tas fra oss gjennom skatter og avgifter. Stort medlemstall hjelper oss ikke, hvis vi er uten tilstrekkelig innflytelse på det politiske plan.

Og la oss ikke glemme tilretteleggelsen av vilkårene for dem som er unge og skal møte arbeidslivet — eller nettopp er kommet inn i arbeidslivet. Mange av dem kan ikke leve av den tarifflønnen de tilkommer.

Fredrik Westerlund, Hordaland fylke: Utilstrekkelig forståelse var neppe utslagsgivende årsak til at årets tarifforslag ble forkastet. Medlemmene fant ganske enkelt forslaget for dårlig. Det var f. eks. der ikke tatt tilbørlig hensyn til dem som må arbeide på to og tre skift. De vil ikke oppnå forkortelse av arbeidstiden uten gjennomførelse av 5 dagers uke.

La oss ikke sette de forskjellige lønnstakergrupper opp mot hverandre. Arbeidet bør konsentreres om å trekke de lavest liggende etter.

Et par ting til: Sykelønnsordningen oppnådde vi ikke å få løst tilfredsstillende, og distriktene utover får alt for sjelden besøk av LO's tillitsmenn.

Åge Petersen, Sekretariatet: Jeg er enig med Aspengren i at ordningen for lavtlønnsgruppene ved siste tariffoppgjør var bedre enn noen ordning vi tidligere har hatt. Det er en brukbar vei å gå om vi bygger den videre ut. Men jeg tviler på om vi overvinner vanskene som da må ryddes av veien.

Siste tariffoppgjør kunne tyde på en viss motvilje mot solidarisk lønnspolitikk. Årsaken er etter min mening at LO har ført tariffpolitikk etter to forskjellige retningslinjer: En tariffpolitikk for industriarbeiderne og en helt annen for den offentlige sektor. Faste tillegg og lavtlønns tillegg i den private sektor og prosent tillegg i den offentlige — til dels høyest til de høyest lønte. I det ene tilfelle forsøk på utjamning, i det andre klare retningslinjer for en økende avstand mellom lave og høye inntekter.

Jeg er klar over hva det offentlige fastlønnssystem betinger, men solidarisk lønnspolitikk er ikke ført her. Likevel må en huske at noe tilsvarende har skjedd for funksjonærer i det private næringsliv. Hensettes det om moderasjon av hensyn til samfunnsøkonomien, bør dette gjelde alle i samfunnet.

Samordnet oppgjør bør gjelde *alle*, absolutt alle grupper i samfunnet, det bør være en forutsetning for at man går med på det.

Willard Kristiansen, Jern og Metall: Åge Petersens innlegg om oppgjørsformene var svært dekkende for mitt syn på dette. Men greier vi ikke å komme videre med samordnet oppgjørsform ved neste tariffoppgjør, så tror jeg ikke LO og forbundene kan stoppe ved noe annet enn forbundsvisse oppgjør. For øvrig håper jeg at arbeidstidskomitéens innstilling foreligger med det første. Med det materiale som der foreligger fra før, skulle det ikke være påkrevd med så mye av nye omfattende utredninger.

Klaus Hofstad, Bygningsindustriarbeiderforbundet: Oppgjørsformene bør vurderes ut fra den aktuelle situasjon til enhver tid. De er ikke noe prinsipp i seg selv.

Forkastelsen av tarifforslaget i år tror jeg har sammenheng med oppgjøret i 1961. Jeg tror heller ikke at tanken om å fjerne lønnsnemndsordningen nå har mye for seg. Men viktig er det, som Kjelsrud pekte på, å få god direkte kontakt fra forbundsledelsen og til det enkelte medlem eller utvalg av medlemmer som Jern og Metall går inn for.

Jeg er sterkt interessert i hva Aspengren sier om at vi er rustet for et hardere faglig og politisk klima, men det er betinget av et godt trimmet og bredt tillitsmannsapparat. Lavtlønnsproblemene kan vi neppe løse uten ved et samspill mellom vår faglige og politiske bevegelse. Men merkepelene må flyttes i takt med utviklingen av velstandssamfunnet. Skal organisasjonene fylle sin plass i dette bilde, må det bli større bredde og aktivitet i grunnorganisasjonene og et mer utbygd studie- og opplysningsarbeid.

Olav Bratlie, Papirindustriarbeiderforbundet: Det er på det rene at netto timetillegg ved siste oppgjør ble betydelig større for høyt gasjerte offentlige tjenestemenn enn for arbeidere i industrien, forholdet kan beregnes til henholdsvis 150 og 30 øre. Men det er vel menneskelig å presse lønningene opp der dette er mulig. Byggesektoren kan også her nevnes som eksempel. Men i mange næringer er ikke slike muligheter til stede. NNN for eksempel er i så måte hemmet av to faktorer: Produksjon til konkurrerende eksportpriser og for det andre at produksjonen gir sterkt utslag i levekostnadsindeksen. I næringer av annen karakter ligger ofte lønningene høyere enn statistikken gir uttrykk for, og som er utgangspunkt ved forhandlinger. Stor øking i husleiene forsterker dette misforholdet.

Klaus Kjelsrud, Sekretariatet: Når Totland sier at det ikke bør være så vanskelig å ta stilling til hva som er hovedsak i et tariffoppgjør, bør det minnes om hvor kompliserte forslagene nå er blitt, og at det er summen av alt dette kompliserte som teller for det enkelte medlem.

Det dreier seg ikke her om undervurdering, men ganske enkelt om

å ta stilling til en sak uten å være orientert. Det kan ikke jeg, og det kan jeg heller ikke forlange av andre.

Tor Aspengren, Sekretariatet: Får jeg bare lov til å rette på et tall. Jeg nevnte at avgiftsøkingen betyr en inntekt for staten på 160 millioner kroner. Etter at budsjettet er offentliggjort, viser det seg at det skal være 180 millioner kroner.

La meg ellers bare si: Mange later til å tro at det er LO som avgjør om det skal være forbundsvisse oppgjør eller fellesoppgjør. Det er det ikke. Det er forbundene som går til plassoppsigelser. Oppgjørene kommer samtidig, og så får man naturlig nok en sammenkobling. Dette må vi utdype videre inntil tariffrevisjonen i 1968. Vi skal også ta opp forholdet arbeiderne/funksjonærene.

De som har kritisert oss for at ikke Representantskapet ble innkalt i forbindelse med tariffoppgjøret, bør vite at Sekretariatet ville ha et større forum å diskutere denne saken med, nemlig felles forbundstyremøte, som kunne gi en veiledning om hvorledes vi skulle håndtere de aktuelle spørsmål.

Om arbeidstidskomitéen: Det som fremdeles står ved makt er at arbeidstidskomitéen skal legge fram sin innstilling ved årsskiftet 1966/67, og det håper vi at vi nå skal få til.

Ved tariffoppgjørene bør vi etter min mening få en langt større del av tilleggene over til fordeling på det forbundsvisse plan, slik at forbundene får større innflytelse i sine forhandlinger.

Og kanskje like viktig: Vi må få meget lengre tid på oss til forhandlingene enn hva vi hadde nå i år.

Når vi diskuterer lavtlønnstilleggene, så la oss huske at mange fikk betydelig mer enn de 40 øre som var satt opp som mål.

Det er nevnt her at ungdom tjener dårlig. Lærlinglønnene våre er lave, men ikke i relasjon til tilsvarende i andre land. Jeg tror ikke det er riktig at vi politisk skal kjenne oss ansvarlig for at vi har stelt for dårlig med ungdommen. Perspektivet som ligger i uttrykket å gi ungdommen noe å arbeide for, er en annen sak.

Skiftarbeidet har vært trukket fram i denne debatten, og jeg håper det blir mulig for oss å finne en løsning her, men jeg vil gjerne med en gang klart ha gitt uttrykk for at jeg ikke tror at det norske samfunn kan se det som en løsning at alle får fem dagers uke og at alle kan få fri lørdag og søndag. Man må takle dette spørsmålet så godt som mulig.

Her har vi snakket om ting vi er klar over. Vi skal bruke perioden fram til neste tariffrevisjon til å komme fram til en konklusjon, som både skal rettferdiggjøre oppgjørsformen og dette med lavtlønnstilleggene. Og så håper jeg at vi ved årsskiftet har klart for oss første skritt på veien mot 40-timers uke.

Ettermiddagsmøtet ble deretter hevet.

MØTET TIRSDAG 11. OKTOBER

Representantskapets møte ble satt igjen tirsdag 11. oktober kl. 10.30, med *Odd Isaksen*, Bygning, som dirigent.

Einar Strand leste protokollen fra gårsdagens ettermiddagsmøte. Protokollen ble godkjent uten merknader.

Tor Aspengren la fram følgende forslag til uttalelse fra Representantskapet, foreslått av Sekretariatet:

DEN AKTUELLE SITUASJON

I samband med presentasjonen av statsbudsjettet for 1967, nasjonalbudsjettet og langtidsprogrammet, har Landsorganisasjonen merket seg at en sterk økonomisk vekst og full sysselsetting med rasjonelle arbeidsplasser, på samme måte som under forrige regjering, skal være hovedmålet for den nåværende regjeringens politikk.

Sammen med ovennevnte mål står også en rettferdig inntektsfordeling. De skatteforslagene som Regjeringen hittil har fremmet har imidlertid hatt en betenkelig slagside. Hvis Regjeringen skal ha dekning for sin formulering på dette punkt, er det uomgjengelig nødvendig at også vanlige lønnstakeres behov for skattelettelse blir tilgodesett.

En er klar over at Regjeringen har tatt et visst hensyn til LO's forslag om økt barnetrygd, men mener at Regjeringens forslag ikke er tilstrekkelig, og viser til LO's krav om at man på statsbudsjettet for 1967 også burde gi plass til mer generelle skattelettelse for lønnstakere med lave lønnsinntekter.

Under den forrige regjering var det enighet om det prinsipp at et beløp som svarer til de beregnede inntekter av omsetningsavgiften på matvarer, brukes til varige subsidier på viktige forbruksvarer. Finansdepartementet har i budsjettet for 1967 gitt uttrykk for at selv med uendret subsidiebeløp, vil subsidiene ligge i overkant av hva omsetningsavgiften på matvarer vil bringe. Etter Landsorganisasjonens oppfatning av hva som kan betraktes som subsidier på forbruksvarer, er dette ikke tilfelle. Representantskapet vil i denne forbindelse gjøre merksom på at jordbruksoppkjøret i år praktisk talt i sin helhet ble belastet forbrukerne.

Regjeringen har hittil avvist å ta en større del av jordbruksoppkjøret over statsbudsjettet. Landsorganisasjonens representantskap vil oppfordre Regjeringen til å omvurdere sitt syn på dette i samband

med det innebygde tillegg som jordbruket har krav på neste år og i sammenheng med den forventede indeksregulering som også jordbruket i tilfelle vil få.

LO's representantskap vil ta avstand fra den måten som Regjeringen utnyttet tariffoppkjøret og Lønnsnemndas kjennelse på, ved å legge fram statsbudsjettets avgiftsforhøyelser allerede i juni. Regjeringen og regjeringspartiene brukte lønnsøkningen som begrunnelse for å gripe inn, men om avgiftsforhøyelsene hadde vært et reelt uttrykk for Regjeringens bekymring for prisutviklingen, burde det også ha satt sitt preg på det budsjettforslaget som nå foreligger. Etter LO's mening er dette ikke tilfelle. Representantskapet mener for øvrig at avgiftsforhøyelsene burde ha vært drøftet i Kontaktutvalget.

Når det gjelder pris- og lønnsoppkjørene, må LO — i likhet med tidligere — under alle omstendigheter forbeholde seg å vurdere oppkjørsformen i samband med hvert enkelt tariffoppkjør.

Representantskapet ber Sekretariatet om nøye å følge utviklingen og ta de skritt som en til enhver tid finner nødvendig.

I en etterfølgende replikk kommenterte Aspengren foregående kvelds kringkastingsintervjuer med ham og Statsministeren: Statsministeren uttrykte forbauselse over at vi kunne finne noe kritikkverdig i at Regjeringen allerede i juni gjennomførte avgiftsforhøyelser, som etter vår mening burde vært gjennomført i forbindelse med neste års statsbudsjett. Han hevdet at noe liknende skjedde ved tariffrevisjonen i 1964, ved at omsetningsavgiften ble forhøyd. Men dengang fikk vi avgiftsforhøyelsen i forbindelse med budsjettet, og samtidig ble det gitt ekstraordinære bevilgninger til subsidier. Det jeg pekte på i kringkastingsintervjuet i går var det *ekstraordinære* Regjeringen Borten gjorde umiddelbart etter dette års lønnsnemndkjennelse.

Ingvald Hansen, Sekretariatet: I det foreliggende forslag til uttalelse er jeg meget betenkt over ordlyden i ett spesielt avsnitt, nemlig hvor det uttrykkes slik: Det står nå til Regjeringen selv å skape den tillit som er nødvendig for at LO heretter skal kunne delta i drøftelser om inntektsoppkjørene.

Kringkastingsintervju med Statsministeren i går gjorde meg enda mer betenkt over om avsnittet dekker hva vi mener. Hans insinuasjoner der gjør det berettiget for oss å gi uttrykk for at vi *ikke* har tillit til den borgerlige regjering, eller at vi stryker helt nevnte avsnitt i forslaget til uttalelse.

Bjarne Andresen, Papirindustriarbeiderforbundet. Jeg er enig med Hansen. Det er meningene fra arbeidsplassene vi skal gi uttrykk for også her i LO's representantskap. Vi burde forresten også hatt med i uttalelsen hvordan vi på viktige spesielle områder ser på utviklingen videre. Dette er av særlig viktighet for ungdommen.

Einar Strand, Sekretariatet: Det man bl. a. ønsker å gi uttrykk for er ikke bare «forsøk fra Regjeringen» osv., men den måten Regjeringen utnyttet tariffoppgjøret og Lønnsnemndas kjennelse på ved å legge fram statsbudsjettets avgiftsforhøyelser allerede i juni.

Thv. Karlsen, Tjenestemannslaget: Jeg er redd for at avsnittet i forslaget kan virke mot sin hensikt eller synes svak i sin form.

Tor Aspengren, Sekretariatet: Sekretariatet har vurdert også dette meget nøye.

Arild Kalvik, Litograf- og Kjemigrafforbundet: Det forundrer meg at arbeidstidsforkortelsen ikke er nevnt i uttalelsen. Jeg foreslår følgende tilføyelse:

«Det er forkortelsen av arbeidstiden som står først på programmet i den aktuelle situasjon, og Representantskapet vil henstille til den offentlig nedsatte komité å påskynde sitt arbeid, slik at forhandlingene mellom NAF og LO om dette spørsmål snarest kan komme i gang.»

Tor Aspengren, Sekretariatet: Jeg har ikke noe mot tilleggsforslag, men den uttalelsen vi her skal gjøre har sitt utadvendte preg. Jeg har ingenting mot at Kalviks forslag blir vedtatt som en egen uttalelse fra Representantskapet.

Votering:

Sekretariatets forslag til uttalelse ble enstemmig vedtatt. Det samme ble Kalviks forslag.

KOLLEKTIV HJEMFORSIKRING

Kjell Holler holdt foredrag om den kollektive hjemforsikring og sa: Den oppsatte tittel på min redegjørelse er noe misvisende for så vidt som jeg oppfattet at det var en bred utredning om den faglige/kooperative forsikrings stilling i dag jeg skulle gi, og i tilknytning til dette komme med en del betraktninger om den kollektive hjemforsikring. Det er da også dette opplegget jeg her skal bygge på.

Det er snart to år siden fagbevegelsen, sammen med bøndernes og fiskernes organisasjoner, kom med i et samarbeid med Forsikrings-selskapet Samvirke. Det var en reorganisering av eierforholdene som kan få store konsekvenser på lengre sikt, og som reiser store perspektiver.

Sett fra forsikringsselskapets side betyr det at man får tilknytning til om lag halvparten av befolkningen, noe som må bety en stor styrke for et selskap.

Men det er tross alt ikke det vesentlige. Et selskap har ingen eksistensberettigelse i seg selv, det som er viktig er at for medlemmene av disse

organisasjoner, skulle denne reorganisering muliggjøre nye former for forsikringer som kan vise seg å være til gagn for medlemmene.

Man tar her utgangspunkt i et eksisterende organisasjonsapparat, og samtidig med at dette fortsetter uforandret sin tidligere virksomhet, får man ut en forsikringsform som er billigere enn de tradisjonelle forsikringer — nærmest som et biprodukt av selve organisasjonsapparatet. Uten tilknytning til organisasjonene, ville det ikke vært mulig å få til dette.

Gjennom tilknytning til organisasjonsapparatet kan man finne nye former for mer effektiv administrasjon av forsikringene og derved oppnå besparelser som kommer medlemmene til gode. Jeg legger i hvert fall stor vekt på dette.

Den storm som den faglig/kooperative forsikringsvirksomhet har vært ute i i 1966 må ses på bakgrunn av de mer langsiktige perspektiver.

Når de private forsikringsselskaper har reist en storm mot dette, så er det ikke den kollektive hjemforsikring de først og fremst frykter. Den kollektive hjemforsikring, fullt utbygd, representerer en premie på ikke mer enn 12—15 millioner kroner. En av direktørene for et av de store private selskaper fortalte meg for en tid siden at om de mistet sine forsikringer som hadde tilknytning til kollektiv hjemforsikring, så ville dette bare utgjøre en halv prosent av dette selskaps premieinntekter.

Det som har skapt frykt og bekymring er at man ser at det er store perspektiver i denne saken. Hvis organisasjoner som representerer 600—700 tusen mennesker virkelig lykkes i den oppgave å bygge ut en forsikringsvirksomhet i tilknytning til denne befolkningsgruppe, så vil det med en gang bety et veldig skritt framover.

Den faglig/kooperative forsikringsvirksomhet skal heller ikke bare være et selskap for organisasjonene. Selv om dette er en viktig oppgave, skal selskapene fortsette å være åpne selskaper, som arbeider på forsikringsmarkedet til gagn for forbrukerne over alt hvor de mener seg i stand til å gjøre dette — over alt hvor man mener det er forbrukerinteresser som man kan ivareta.

Det må være et åpent selskap som forsøker å skape seg en bredest mulig plattform å stå på. Jeg kan ikke se at det er noen motsetning mellom dette syn og dette at vi nå har en nærliggende oppgave å bygge ut virksomheten gjennom tilknytning til organisasjonsapparatet. Vi skal som en del av den kooperative forretningsbevegelse forsøke å være til gagn for forbrukerne i hele landet. Og når man ser på mulighetene her, skulle det være grunn til i hvert fall en viss optimisme.

Men like sikkert er det at den faglig/kooperative forsikringsvirksomheten i dag står overfor atskillige vanskeligheter og problemer.

Når jeg nå har anledning til å tale for den høyeste myndighet i kongressperioden for den ene av selskapets hovedaksjonærer, synes jeg

det kan være naturlig å kommentere en del av disse spørsmål, så meget mer som debatt og skriverier i pressen kan ha skapt tvil, uklarhet og misforståelse hos mange.

Personalsituasjonen i selskapene er av de ting som er mye omskrevet. Det ble påstått at det var en flukt fra selskapene. I et engelsk tidsskrift, som spiller en ganske stor rolle internasjonalt, sto det tilmed at hvis det ikke snart blir slutt på dette, så kommer det en ny direktør som må drive selskapet helt alene.

Situasjonen er i dag ganske enkelt den at praktisk talt alle stillinger er besatt med folk som vi mener er kompetente til å ivareta oppgavene. Vi har ansatt en rekke nye personer. Det er fortsatt mange som vil arbeide for samvirkeselskapene, og flere skal det bli i framtiden, og i dag har vi en stabil personalsituasjon. Oppsigelser har ikke forekommet på lenge, samarbeidsutvalget er i sving og har hatt møter, og i det hele tatt på dette område er man kommet et godt skritt på vei mot en tilfredsstillende løsning.

At det vil oppstå ettervirkninger av de forhold vi har hatt i personalsituasjonen, må vi vente. Det tar tid å lære opp nye folk selv om man satser relativt mye på dette i Samvirke, og det tar tid for folk å trenge inn i nye saksområder. Men vi har i hvert fall i dag folk i disse stillinger som arbeider hardt og gjør en stor innsats for å skape den orden i seilføringen som vi gjerne vil ha.

Vi har nå også fått en ny administrasjonsordning som erstatter den direksjonsordning man hadde, en administrasjonsordning som ytterligere understreker det prinsipp som egentlig folk flest tar for gitt, men som ikke er så gitt i praksis, nemlig at det i realiteten skal være ett selskap, ett forsikringsselskap Samvirke. Loven forutsetter imidlertid at det skal være to selskaper, et liv-selskap og et skade-selskap, og nåde den som foretar en sammenblanding av økonomien i de to selskapene.

Det er klart at man står overfor problemer når man reelt sett skal smelte sammen to selskaper som har levd mange år hver for seg i uavhengighet. Det er problemer som også delvis har hengt sammen med den personalsituasjon vi har hatt.

Den nye administrasjonsordningen understreker ytterligere prinsippet om at vi må forsøke å skape én administrativ enhet, fordi det i det lange løp er et riktig prinsipp å satse på. Man har tatt konsekvensen av dette på samme måte som Folksam i Sverige, ved at man nå har fått et salgsapparat der hver enkelt salgsrepresentant skal være både livsforsikringsmann og skadeforsikringsmann.

Det høres så opplagt ut for folk dette, men i menneskealdre har dette vært to vidt forskjellige verdener. En har lært skade, en har lært liv. Mellom disse funksjoner har det ikke vært noen forbindelse. Vi vil hen til den praksis at én mann skal kunne dekke hele familiens for-

sikringsbehov, og de skritt som vi har tatt av administrativ art i denne retning, blir nå ytterligere underbygd gjennom den reorganiseringen som har funnet sted.

Et tredje område er den økonomiske situasjon. Jeg kan ikke her gå i detaljer av hensyn til tiden, men la meg få komme med enkelte kommentarer.

Livsforsikringsvirksomheten er en form for organisert sparing med en stabil og sikker økonomi. Det som har vært problemet har vært at som følge av den uro man har hatt i selskapene, har vi ikke hatt den vekst i salget — i produksjonen — som man skulle ha hatt. Vi har der i år satt i gang en aksjon for å få økt veksten i livsforsikringsvirksomheten, og det ser ut til at denne aksjonen vil bringe meget gode resultater. Det har i hvert fall i 1966 kommet et markert og tydelig omslag, som viser at mens Samvirke tidligere hadde en synkende tilvekst, har vi nå kommet på offensiven med en stigende tilvekst.

Den målsetting man nå har, er at man skal komme opp til rekordåret 1963.

Der hvor vi har hatt vanskeligheter, og hvor vi fortsatt har problemer, det er i skadeforsikringsvirksomheten.

Det har vært mye skriving omkring dette, fordi det er skadeforsikringsselskapet som gjennomfører den kollektive hjemforsikringen, og her har det vært kokt i hop en ganske enestående røre av halvkorrekte og usanne opplysninger.

Det er helt på det rene at skadesamvirkets regnskaper var meget lite tilfredsstillende gjennom flere år. Det gikk nedover med reserveene. Året 1965 representerte en betydelig bedring, fordi det da var et klart overskudd i selskapet. Men samtidig må vi være klar over at denne bedringen hang sammen med en ganske gunstig utvikling av skadeforløpet i bilbransjen, og vi må her se i øynene atskillig av problemer i den nærmeste tiden framover. Det er ingen grunn til å legge skjul på det.

Å drive bilforsikring, kan jeg — nærsagt forsikre — er ingen liketil affære. Et så rasjonelt, effektivt og framsynt selskap som Folksam i Sverige — Sveriges største bilforsikringsselskap — og hvor ledelsen velges fra kooperasjonen og Landsorganisasjonen, greide i løpet av tre år — fra 1962 til 1964 — å tape 45 millioner svenske kroner på å drive bilforsikring. Og det gjorde ikke selskapet på grunn av slendrian, det gjorde det fordi problemene var så vanskelige at det tok lang tid å mestre dem.

Praktisk talt alle selskaper som har en stor bilforsikring, har problemer på dette området i dag.

Hvorfor skulle det ikke gå an å drive virksomheten her med balanse, akkurat som på alle andre områder? Av mange grunner viser det seg å være uhyre vanskelig å finne en tilfredsstillende løsning. For det første har vi det stigende bilantall. Der er det slik at om bilparken stiger

med 100 prosent, så stiger skadeforløpet kanskje med 150 eller 200 prosent. Vi har også den situasjon i år at vi hadde en dårlig vinter, som også på dette området kostet mange penger.

Dessuten vet vi at domstolene — og det er i og for seg all right — følger den linje at de dømmer stadig større erstatninger til det enkelte individ. Det er et skritt i retning av større økonomisk trygghet og sikkerhet, men et eller annet sted skal de pengene tas, og det kan ikke være noen annen kilde enn de andre bilister som må være med å skape balanse innenfor bilbransjen.

Uten å si mer om dette, vil jeg tilføye at man her har å gjøre med vansker av en slik karakter at det tar tid å komme inn i en utvikling som kan anses fullt ut tilfredsstillende.

Situasjonen i Samvirke er nå den at styret skal foreta en fullstendig gjennomgåelse av selskapets politikk, og så får vi se hvilke resultater dette bringer. Og her er det et prinsipp som er slått fast i forsikringsavtalen mellom LO og NKL, som jeg gjerne vil understreke — ikke minst i debatten omkring den kollektive hjemforsikring. Det står nemlig trykt i avtalen at hver enkelt forsikringsbransje så vidt mulig skal bære seg selv. Det er et enkelt og greitt prinsipp og betyr f. eks. at de som tegner brannforsikringer ikke skal subsidiere de som kjører bil, de som kjører bil skal ikke subsidiere de som tegner kollektiv hjemforsikring.

Det kan få konsekvenser for kollektiv hjemforsikring hvis skadeforløpet blir ugunstigere enn man har regnet med, det kan få konsekvenser for kooperasjonen hvis brannforløpet innenfor samvirkelagene er ugunstigere enn man har regnet med. I så fall, må vi ta opp disse ting og sørge for at det gjennomføres tiltak som bringer økonomisk balanse. Enten det dreier seg om den ene eller annen form for bransje, må selskapet se på dette med et nøkternt forretningsmessig syn. Det skal balansere, hvis ikke må vi sende regningen til aksjonærene, og slik kan vi ikke drive økonomisk virksomhet.

Et spørsmål som har vært gjenstand for mye misforståelse i forbindelse med fagbevegelsens inntreden i selskapet og etableringen av kollektiv hjemforsikring, er følgende: Det var ikke alle i kooperasjonen som var begeistret for at Landsorganisasjonen ble med. Mange var skeptiske.

Det kan være mange motiver og grunner for dette, men det er iallfall en realitet at det var ingen enkel sak innen kooperasjonen.

Jeg er sterkt opptatt av dette spørsmål fordi en absolutt forutsetning for at det skal gå godt, er at vi får etablert et godt, varig samarbeid mellom fagbevegelsen og kooperasjonen, som er de to hovedaksjonærer — og naturligvis også til de andre eierorganisasjoner. I det lange løp har man alt å vinne og intet å tape ved dette samarbeid.

En av de misforståelser jeg hørte om, gikk ut på at nå blir det ikke mer penger til utbygging av kooperasjonen, for nå skal Samvirkes kapital brukes til å dekke underskuddet på den kollektive hjemforsikring.

Bare det at en slik misforståelse kan komme fra relativt fornuftig hold, viser jo at man her står overfor problemer.

Rent bortsett fra at det ikke skal være noe underskudd på kollektiv hjemforsikring, så kommer det forholdet inn i bildet at utlånskapitalen til kooperasjonen kommer fra livsforsikringsselskapet. Man kan ikke ta en eneste krone fra livsforsikringsselskapet til å dekke eventuelle underskudd i skadeforsikringsselskapet. Det forbyr loven. Og det sørger også Forsikringsrådet for blir overholdt i praksis.

Slike misforståelser som nevnt, bidrar til å skape uro og unødvendige vansker.

Et annet spørsmål jeg har fått fra kooperativt hold er dette: Hvorfor kan ikke også vi kooperatører få en hjemforsikring til 30 kroner, akkurat som de fagorganiserte?

Svaret på dette spørsmål er ganske enkelt: Hvis kooperasjonen som organisasjon, kan overta og administrere sin del av forsikringen på samme måte som fagbevegelsen gjør det, ja, da kan den få forsikringen til samme pris. Men man kan ikke på individuell basis få forsikringer til en pris når prisen er betinget av at det er en organisasjon som overtar en betydelig del av administrasjonen av dette.

Saklig og korrekt informasjon betyr her mye. Det må være klart både for fagbevegelsen og for kooperasjonen, at samarbeid er til gjensidig fordel for disse organisasjoner. Jo flere ben selskapet har å stå på, jo bredere det økonomiske grunnlag for selskapets virksomhet er, jo større stabilitet bringes inn i selskapene totalt sett.

Det er vedtatt at det skal etableres samarbeidsutvalg med eierorganisasjonene. LO har allerede gitt beskjed om hvem som her skal være med.

Hensikten med disse samarbeidsutvalg er at man der skal få et forum hvor man skal komme sammen og diskutere problemene, vurdere hvilke skritt som skal tas og hvilke undersøkelser som skal settes i gang for å finne nye forsikringsformer, gjennomføre forsikringsformer som vi har på nye områder, og hvor man kan diskutere de problemer som man møter i de ulike organisasjoner.

Opgaven er å sette i gang hele denne prosessen som nå fagbevegelsens engasjement på lengre sikt, rent prinsipielt, har tatt sikte på.

Det er en fordel for selskapene med et slikt kontaktorgan og betydningsfullt for tillitsforholdet mellom selskapene og organisasjonene og i siste instans, forbrukerne, å ha en slik ordning. Dette tillitsforholdet trenger vi begge veier.

I forbindelse med kollektiv hjemforsikring er det tanken å etablere skadeprøvningsnemnder der det er anledning til for forsikringstaker å legge sin sak fram hvis man mener at selskapet har opptrådt på en ukorrekt eller unfair måte. Og i disse nemnder skal det bl. a. sitte folk som kommer fra organisasjonene, som kommer fra et miljø som gjør at den enkelte forsikringstaker kan ha tillit til deres vurderings-evne.

Jeg tror dette er et veldig viktig punkt i denne saken. Folksam i Sverige har det, og der har man bare gode erfaringer av disse skadeprøvningsnemndene. Vi har hittil hatt det i ulykkesforsikringen.

Også forsikringsutvalgene, som det er meningen man skal etablere fra fagbevegelsens side, burde her komme inn og være med å skape en av de kanaler som vi trenger for å ha gjensidig kontakt, for å fange opp forsikringstakernes problemer, fange opp stemningene på arbeidsplassen. Også fra selskapenes side trenger vi dem for at man derigjennom kan spre informasjon og kunnskap om faktiske forhold i forsikringsvirksomheten.

Hva kan så medlemmene i våre organisasjoner vente seg av samvirkeselskapene i årene framover? Og hva kan medlemmene vente seg av organisasjonenes engasjement i forsikring? Det siste tanger spørsmålet om hva organisasjonene har ønsket og tatt sikte på ved sitt engasjement i forsikringsvirksomheten.

Å tjene forbrukerne er målsettingen for en hvilken som helst kooperativ forretningsvirksomhet. Og vi skal ta konsekvensen av dette på alle områder.

Men vi kan ikke drive veldedighet. Vi må drive på et forsvarlig og balansert økonomisk grunnlag. Hvis ikke, mister vi vår evne til å tjene forbrukerne, og da har vi ikke oppnådd noe i det hele tatt.

I konkurransen på skadeforsikringsmarkedet tror jeg ikke det har så mye å gjøre med premier på de konvensjonelle, tradisjonelle områder. Erfaringene fra Folksam i Sverige bekrefter også at det der ikke er så mye å hente. Derimot kan det være mye å hente ved å finne nye forsikringsformer sammen med organisasjonene, og dekke av nye og stigende behov på en rasjonell og effektiv måte.

Det kooperative forsikringsselskap er et relativt lite selskap, det har ikke de store fonds som de store selskaper har, ikke den renteavkastning av disse fonds, og dette skaper en viss hemsko for vår bevegelsesfrihet.

Det selskap som har vokst seg stort, har i seg de elementer som gjør det lettere å vokse videre. Men vi må se det som en leveregel for våre selskaper i tiden framover, at på de tradisjonelle områder må vi føre en premiepolitikk som gjør det mulig for oss å konsolidere virksomheten, og gradvis, men sikkert, bygge opp de økonomiske reserver

som på lengre sikt kan gi oss de instrumenter vi trenger for å gjøre nye framstøt, ta nye sjanser.

Det er altså ikke bare et spørsmål om hva man kan yte, men også i høy grad et spørsmål om forståelse fra tillitsmennenes og medlemmenes side for den situasjon man er i.

Jeg nevnte innledningsvis tilknytningen til store befolkningslag. Denne ideologiske «tollbeskyttelsen» kan også være et faremoment. Den må ikke føre til at selskapene eksisterer bare fordi det fins folk som er sympatisk innstilt og solidariske med kooperasjonen og fagbevegelsen. Forholdet må være det omvendte!

Vår politikk må være den at folk slutter opp om selskapene fordi de makter å føre en politikk som tjener forbrukernes interesser.

Hvordan er så vekstmulighetene på noe lengre sikt?

La meg peke på enkelte forhold: Det er vanlig å si i dag at nå får vi folketrygden, hva skal vi da drive forsikringsvirksomhet for?

Det er klart at folketrygden vil føre til nedgang i pensjonsforsikringer, selv om det går an å lage forsikringer som er mer tilpasset forskjellige grupper enn folketrygden kan være.

Men når det gjelder livsforsikringer, viser erfaringene fra alle land at der fortsetter behovet å stige. Det enkelte individ føler åpenbart trang til å skaffe stadig større sikkerhet for seg og sin familie, uansett hva som skjer med offentlige trygder.

I Norge er situasjonen den at vi har en bestand av livsforsikringer som utgjør en tredjedel av vår nasjonalinntekt. I Sverige er dette halvannen gang så stort i relasjon til nasjonalinntekten, enda man der er kommet lengre i utbyggingen av sosial sikkerhet.

USA og Canada har samme erfaringer.

Dette viser hvilken stor arbeidsoppgave vi står overfor på dette område.

Et spørsmål i denne forbindelse er innføring av gruppelivsforsikringer i stor stil. I Norge har vi i dag en total bestand av gruppelivsforsikringer som utgjør ca. 2 milliarder kroner. Det er lite, teoretisk bare 2000 kroner pr. lønnstaker, mens det tilsvarende tall i Sverige er 30 000 sv. kroner — tjue ganger så mye som i Norge. Og dette viser hvor langt tilbake vi ligger på dette området, og det er neppe noen forskjell på behovet i Norge og Sverige.

Det som skjedde i Sverige bør vi ta lærdom av. Der reiste fagbevegelsen krav om gruppelivsforsikringer i stor stil. Det ble ført forhandlinger med arbeidsgiverne, og Folksam skaffet alt materialet og alle beregningene og satte fagbevegelsen i stand til å føre effektive forhandlinger. Det var fagbevegelsens mening at denne gigantiske gruppelivsforsikring med en årlig premieinntekt på 125 millioner sv. kroner skulle komme i det faglig/kooperative selskap.

Til slutt kom man så langt at arbeidsgiverne sa at de skulle betale denne gruppelivsforsikringen, men på betingelse av at det ikke går til det faglige selskap. Så ble et nytt selskap etablert mellom fagbevegelsen og arbeidsgiverne.

Og nå har jeg lyst til å stille spørsmålet: I et selskap som vårt, hvor fagbevegelsen har 45 prosent av aksjene, skal vi ikke tenke oss om både vel og lenge før vi stiller oss i en slik situasjon at noe liknende gjentar seg her?

Hvor mye realitet er det i dette at arbeidsgiveren betaler premien?

Vi vet jo alle at det til syvende og sist kommer fra den samme kilde, nemlig produksjonen. Og vi vet jo at det første som skjer hvis arbeidsgiverne går med på et sosialt gode, er at ved neste tariffoppgjør regner Arbeidsgiverforeningen ut hva dette utgjør pr. time og så trekker de dette fra ved lønnsforhandlingene.

Realøkonomisk sett har man uhyre lite å vinne på en slik ordning, og da bør fagbevegelsen vurdere om man ikke har all grunn til å gjøre sitt eget selskap til det dominerende i Norge når det gjelder gruppe- livsforsikringer.

En gruppelivsforsikring på bare 10 000 kroner for alle fagorganiserte i landet utgjør en forsikringsbestand på 5 milliarder kroner, eller mellom to og tre ganger så mye som all annen gruppelivsforsikring hos alle de andre selskaper i dag utgjør.

I Danmark har en felleskomité konkludert sin innstilling med at det nå bør innføres en gruppelivsforsikring som skal dekke alle medlemmer i de samvirkende fagforeninger, altså alle LO-medlemmer i Danmark.

Av skadeforsikringer har Samvirke 3 prosent av markedet. Folksam i Sverige har mellom 15 og 25 prosent. Det forteller noe om hva vi har å ta igjen her i landet på dette område. Men når det gjelder auto-forsikring, er Samvirke Norges fjerde største og det tredje største når det gjelder ulykkesforsikring.

Men når vi tenker oss at vi i våre eierorganisasjoner har om lag halvparten av befolkningen, så er vi oppe i 25 prosent av de personlige forsikringer om vi bare dekker halvparten av våre medlemmer. Det vil gjøre Samvirke til en viktig faktor på skadeforsikringens område som man ikke kan overse.

Mulighetene og perspektivene er store, en annen sak er om vi greier å leve opp til dem.

Om kollektiv hjemforsikring er denne sal godt informert skulle jeg tro — tross klagene over mangelfull informasjon. Derfor bare noen korte merknader: Forbund som representerer om lag 400 000 medlemmer har fattet prinsippbeslutninger om den kollektive hjemforsikring, noe variert i sitt innhold.

Den eneste avtale som er gjennomført, er avtalen for Kjemisk Industriarbeiderforbund, som trer i kraft fra 1. januar 1967.

Om lag 3000 pensjonister i dette forbund får nå gratis forsikring, og det er en forsikring som gir full dekning, og dette betales av de som er i aktivt arbeid gjennom kontingenten.

Det er en sosialt interessant side ved den måten dette gjennomføres på, som viser at når en ting skjer i organisasjonens regi, så fins det mange varianter og mange muligheter. Jeg har også forstått det slik at lærlingene betaler mindre enn de voksne.

Jeg må få si her at jeg håper den rettssaken som er reist, snarest mulig må få en avgjørelse. Det er helt på det rene at man skaper unødige vansker så lenge man har usikkerhet her.

Det er nå Jern og Metall som står for tur, og det er vel grunn til å anta at et forbund med 78 000 medlemmer kan forårsake visse for-døvelsesvansker for Samvirkelseskapet hvis ordningen skal gjennom-føres fort.

Man har her to måter for gjennomføring, nemlig som Kjemisk, at man vedtar ordningen i prinsippet, og oppsøker medlemmene for å hjelpe til med gjennomførelsen. Samtidig skal man bringe på det rene om det er andre forsikringer som bør overføres, eller om man har udek-kede behov som bør dekkes.

Dette er en stor operasjon, og det er derfor mulig vi her må finne former som er slik at vi i sterkere grad satser på en gjennomføring gjennom organisasjonene, og at man da i noen grad begrenser besøks-ordningen.

Det ser nå ut til at stormen mot denne forsikringsordningen har gitt seg. Man kan også spørre seg hvorfor vi fikk denne, når det er et faktum at private selskaper har obligatoriske forsikringer uten reserva-sjonsrett med mange forbund og på mange områder i samfunnslivet for øvrig.

Folksam i Sverige har avtale med 27 forbund, obligatorisk avtale uten reservasjonsrett i forskjellige slags forsikringer. Det dekker over 1 million lønnstakere. Men der har det ikke vært noen prinsippdebatt. Det hele er tatt som en selvfølge i organisasjonslivet.

Utilstrekkelig informasjon er kritisert her hos oss. Men organisa-sjonene har gjort mye. I løpet av siste halvår er det blant annet holdt 400 informasjonsmøter der en representant fra Samvirke har vært til stede.

Det er lagt opp til ny og omfattende informasjonsvirksomhet, blant annet 15 distriktskonferanser i LO's regi og 19 konferanser i Jern og Metalls regi ved siden av de mange foreningsmøter.

Det er et meget omfattende felt det her dreier seg om, og det tar tid å rekke ut med den informasjon som er nødvendig. Men jeg tror jeg kan si at prosessen nå er kommet i sving, og Samvirke ser på denne informasjonsvirksomheten som en form for grunnlagsinvesteringer.

Fagbevegelsens vedtak om forsikringer tror jeg vil vise seg å få store konsekvenser på lengre sikt. Lønns- og arbeidsvilkårene har opp gjennom årene vært de dominerende arbeidsområder, og innføringen av de kollektive tariffavtaler representerte i sin tid en radikal forbedring av det enkelte individs trygghet og sikkerhet. Parallelt med denne utvikling har utbyggingen av det offentlige trygdesystem skapt tilsvarende større trygghet.

Men erfaringene viser at stigende velstand, ved siden av økende evne til å betale for større trygghet, også syns å øke behovet for, og vilje til å skaffe seg denne trygghet. Det tjener fagbevegelsen til ære at den har erkjent denne utvikling ved sitt aktive engasjement for å ivareta medlemmenes trygghetsbehov også i denne sektor.

Det er nå den faglig/kooperative forsikringsvirksomhets oppgave å vise at dette initiativ, i dobbelt forstand, vil føre fram, dels ved at det kan gi medlemmene gode forsikringer, og dels ved at det utvider de store folkeorganisasjoners innflytelse til også å omfatte denne viktige sektor i vår samfunnsøkonomi.

Debatten etter Hollers foredrag ble innledet av *Otto Tolland*, Sekretariatet:

Det er Handel og Kontor som har tariffavtale for personalet i Samvirke. Det var endel uro og oppsigelser i selskapet for et par år siden, men vi har inntrykk av at dette har snudd seg i den siste tid. Jeg kan bare bekrefte at det er stabile forhold nå. I og med at man har fått ny ledelse har jeg inntrykk av det er kommet en ny giv i Samvirkeselskapet. Det er stabile forhold, gode lønns- og arbeidsvilkår som de fleste funksjonærer er tilfreds med — for ikke å ta munnen for full.

For akvisitørene var stillingen den at vi i Handel og Kontor hadde en egen organisasjon innenfor våre egne rekker som heter Norges Assuranseinspektørslag. Der hadde vi organisert akvisitørene både i de private selskapene og i Samvirke — 350 i tallet.

De kom til oss i 1947 av egen fri vilje fordi de var misfornøyd med sine lønns- og arbeidsvilkår.

For ett år siden ble de meget misfornøyd med en uttalelse av Mentsen. Det resulterte i en hets, ikke bare mot Mentsen, men mot LO og Handel Kontor i det organet som Norges Assuranseinspektørslag har, og som også gikk ut over Samvirke.

Resultatet ble at yrkesakvisitørene i Samvirke ble forbitret og meldte seg ut av NAIL, men de ville ikke melde seg ut av Handel og Kontor. Dette fikk NAIL's organ «Liv» til å skrive at yrkesakvisitørene i Samvirke var uorganiserte.

NAIL hadde ekstraordinært landsmøte i juni, og besluttet der å gå ut av Handel og Kontor og LO. Det aksepterte vi. I dette øyeblikk har vi ingen organiserte — med få unntakelser — akvisitører i de

private selskaper, mens Samvirke-akvisitørene har dannet sin egen landsforening som står direkte tilsluttet Handel og Kontor.

Informasjonen om kollektiv hjemforsikring hadde også jeg inntrykk av var mangelfull, men dette har bedret seg, og jeg har inntrykk av at det nå, gledelig nok, er positiv oppslutning om tiltaket.

Jeg vil få benytte anledningen til å ønske ledelsen i Samvirke alt godt i det arbeidet som de nå står foran.

Per Andersen, Sekretariatet: Holler var i tvil om man greidde å følge opp besøksordningen i forbindelse med kollektiv hjemforsikring. Her er problemer. Men medlemmene må ha klart for seg at det også er andre forsikringsbehov Samvirkes folk skal klargjøre under besøkene. Hvor mange forsikringsselskapets folk kan rekke er avhengig av hvor lang tid man må bruke hos hver enkelt, og her kommer da inn hvor mye annet de skal prøve å «selge». Jeg vil anmode om at Samvirke omvurderer dette noe.

Til betenkeligheten ved at man i Sverige opprettet et eget selskap for gruppelivsforsikring, kan jeg minne om at det her i betydelig utstrekning dreier seg om ordninger som vi her i landet har løst på tariffplanet, og som i virkeligheten er forsikringsordninger. Det gjelder tilleggsregler for sykepenger, det gjelder FTP og nå sist sluttvederlagsordningen.

Henning Dahl, Kjøttindustriarbeiderforbundet: I foreningsmøtene møter man ofte spørsmålet: Hva med forsikringskontingenten der både mann og kone er fagorganisert? Poenget er jo en billigere forsikringsordning. Er det flere i familien som betaler slik kontingent, kan dette ikke bli tilfelle.

Med de tekniske hjelpemidler man har i dag for kontorer, måtte man kunne finne fram til en refusjonsordning. Utgangspunktet og forutsetningen bør da være at det er en i hver familie som skal betale.

Olaf Karling, Sjømannsforbundet: Kollektiv hjemforsikring passer ikke for Norsk Sjømannsforbund. Alle er vel klar over det. Men forbundet som sådant har sin forsikring i Samvirke, likedan Sjømennenes hus på forskjellige steder.

Jeg beklager den uheldige måte saken er blitt behandlet på i vårt medlemsblad, og også for så vidt på siste landsmøte. En slik behandlingsform skaper grobunn for agitasjon mot Samvirke, mot LO og mot den kollektive hjemforsikring.

Alf Andersen, Sekretariatet: Jeg kan tenke meg at Representantskapet er interessert i hvilken skjebne FTP nå går i møte. Holler fortalte

at i Sverige måtte man danne eget selskap. Meningen var at det skulle ligge i Folksam.

Hva var så foranledningen til at det gikk den veien det gjorde? Jo, det var de private forsikringsselskaper som reiste en storm, og det bøyde altså Svenska Arbetsgivareföreningen seg for.

Akkurat det samme foregår her. Helt fra 1963, da meldingen om folkepensjonen kom, har selskapene stadig vekk drevet en intens agitasjon for å kunne opprette suppleringsordninger til folkepensjonen. De mener at FTP skal jo opphøre fra 1. januar 1967. Alt tyder på at det blir full adgang til å opprette suppleringsordninger, og selskapene står parat. Det skal ikke undre meg om de allerede har vært i kontakt med en rekke bedrifter, under den forutsetning at FTP skal opphøre.

Vi har hatt forhandlinger med NAF om FTP's skjebne. LO's forhandlere har vært av den oppfatning at FTP bør fortsette en tid for å kunne opparbeide større ressurser. Vi oppnådde i sin tid, under motstand fra NAF, at det skulle være en premie som dekket 50 prosent av fonds. Nå viser det seg at pengene har vært forvaltet slik at vi har 80 prosent dekning. Altså mangler vi bare 20 prosent på å kunne utbetale fulle pensjoner i henhold til vedtektene.

Dette var utgangspunktet for oss for å få FTP til å fortsette, selv om vi skulle gå med på en begrenset tid, 5 eller 10 år.

NAF har sagt nei, og på siste møte fikk vi klar beskjed om at dette var definitivt. De regner altså med at FTP skal opphøre fra 1. januar 1967.

Vi fant da ut at vi burde falle tilbake på vedtektenes paragraf 39, som sier at hvis FTP skal opphøre, kan flertallet av medlemmene fortsette ordningen, hvis de ønsker det. Arbeidsgiverens andel av premien faller da dermed bort.

Det vil si det samme som at vi har full anledning til å fortsette ordningen hvis flertallet av medlemmene ønsker det.

I Sekretariatets siste møte fikk forhandlingsutvalget fullmakt til å forhandle også på dette grunnlag.

Om NAF på det grunnlag har endret oppfatning, vet jeg ikke. Jeg tviler imidlertid ikke på, at når NAF har stått steilt på dette punkt, så skyldes dette ikke minst de private forsikringsselskapers stilling. De regner med at når FTP faller bort, vil veien være åpen for suppleringsordninger til folkepensjonen.

Jeg er i hvert fall av den oppfatning at vi bør undersøke om det ikke er mulig å krysse den planen.

Kjell Holler: Til dette at man ikke bør hefte tiden ved besøksordningen ved å beskjeftige seg med også annen forsikring enn kollektiv hjemforsikring, må opplyses at kollektiv hjemforsikring ikke er provisjonsbelastet. Avlønningen for arbeidet forutsettes å ligge i at man

samtidig oppnår å tegne andre forsikringer. Men man har her å gjøre med et vanskelig poeng, og det må vi gjennomdrøfte. En elastisk ordning her må vi kunne finne, og i endel tilfelle vil det nok også være påkrevd å snakke om andre forsikringer.

Om problemet dobbeltkontingenten, må jeg si at ved å lage en kollektiv ordning, vil man umulig kunne oppfange alle varianter av interesser. Man har nå svært mye av underdekning som vil rettes ved den kollektive hjemforsikringen. Skulle man ha skaffet seg den samme fulle forsikringsdekning ved individuell forsikring ville det blitt kanskje dyrere enn selv ved dobbelt kontingent.

Om gruppelevsforssikringene og at man i Sverige måtte ordne dette gjennom et eget selskap: Problemet er at fagbevegelsen selv må vurdere hva det er den vil med sitt engasjement i forsikring. Vil vi gå inn for å gjøre vårt eget selskap til et selskap som betyr noe, så la oss tenke oss om to ganger før vi går inn for en ordning som arbeidsgiverne skal betale, hvis prisen for denne løsning er at det hele går utenom de kanaler som fagbevegelsen og kooperasjonen selv har herredømme over.

Hollers foredrag og den etterfølgende debatt ble deretter tatt til etterretning.

ANSETTELSE AV DISTRIKTSSEKRETÆRER

Tor Aspengren, ga følgende redegjørelse:

1. LO-kontoret, Bodø:

I den ledige stilling etter Rolf Nilsen, som i 1965 ble ansatt som leder av LO-kontoret i Tromsø, ansatte Sekretariatet i møte 5. februar 1966 Odd M. M. Bakkejord, som da var ved LO-kontoret i Gjøvik.

2. LO-kontoret, Gjøvik:

I Sekretariatets møte 5. februar 1966 ble Ronald Bye, som da var ansatt ved LO-kontoret i Kirkenes, ansatt som leder av LO-kontoret i Gjøvik.

3. LO-kontoret, Bergen:

I Sekretariatets møte 15. februar 1966 ble Ralph Christiansen ansatt som leder av LO-kontoret i Bergen etter Ansgar Kristiansen, som var gått av etter oppnådd pensjonsalder.

4. LO-kontoret, Kirkenes:

I Sekretariatets møte 2. juni 1966 ble Reidar Winther ansatt som leder av LO-kontoret i Kirkenes etter Ronald Bye.

Reidar Winther har imidlertid senere bedt seg fritatt fra stillingen på grunn av sykdom. Denne søknaden er imøtekommet, og stillingen vil bli avertert ledig.

5. LO-kontoret, Molde:

I Sekretariatets møte 2. juni 1966 ble Thorleif Hansen ansatt som leder av LO-kontoret i Molde etter Ralph Christiansen, som det tidligere var vedtatt skulle flytte til LO-kontoret i Bergen.

6. LO-kontoret, Hamar:

I Sekretariatets møte 2. juni 1966 ble Aage Sogaard ansatt som leder av LO-kontoret i Hamar etter A. H. Buflod som skulle slutte etter oppnådd pensjonsalder.

De foretatte ansettelse ble enstemmig godkjent av Representant-
skapet.

SUPPLERINGSVALG TIL SEKRETARIATET

Tor Aspengren la fram denne innstillingen:

I inneværende år er det skjedd følgende endringer i Sekretariatet:
Walter Kristiansen, formann i Norsk Arbeidsmandsforbund, døde
2. mars d. å.

På landsmøtet i Norsk Kommuneforbund og Norsk Sjømannsforbund i september d. å. er det blitt nye formenn i stedet for henholdsvis Viktor Jensen og Gunvald Hauge, som slutter som formenn i sine respektive forbund på grunn av oppnådd aldersgrense og overgang til pensjon.

Som følge av disse endringer rykker 1., 2. og 3. varamann — henholdsvis Age Petersen, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, Kaare Pehrson, Norsk Papirindustriarbeiderforbund og Arne Li, Norsk Litograf- og Kjemigraførbund — opp som faste medlemmer av Sekretariatet.

Deretter rykker Fritz W. Hannestad, Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer, Eivind Strømmen, Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund og Ingvald Hansen, Norsk Skotøy-arbeiderforbund opp som henholdsvis 1., 2. og 3. varamann for resten av inneværende kongressperiode.

Det må derfor foretas suppleringsvalg på 4., 5. og 6. varamann.

Det innstilles på at Representantskapet velger som

4. varamann Øystein Larsen, Norsk Arbeidsmandsforbund.

5. varamann Arne Born, Norsk Kommuneforbund.

6. varamann Olaf Karling, Norsk Sjømannsforbund.

V o t e r i n g :

Ingen forlangte ordet til innstillingen, som ble enstemmig godkjent.

FLYKTNINGERÅDETS AKSJON

«FLYKTNING 66»

I Sekretariatets møte 7. oktober 1966 ble blant annet behandlet Flyktningerådets aksjon — «Flyktning 66». Sekretariatet anbefalte Representantskapet å gjøre følgende vedtak:

Flyktningeproblemet er i dag større enn noensinne, selv om det er kommet noe mer på avstand fra oss. I dag er det Asia og Afrika som er sterkest rammet, og tallet på flyktninger er beregnet til over 10 millioner — et skremmende høyt tall.

FN's hovedforsamling har besluttet at FN-dagen — 24. oktober 1966 — skal vies flyktningsesaken. Fordi aksjonen skal knyttes til denne dagen, blir den av meget kort varighet — i Norge ca. en uke. Den norske aksjonen er en del av den europeiske fellesaksjonen hvor fjorten land deltar. Mottoet er: «Ett kontinent hjelper andre kontinenter som er i nød.»

På oss hviler det spesielle forpliktelser i flyktningearbeidet verden over. Helt fra Fridtjof Nansens uegennyttige innsats fram til i dag har norsk hjelp til løsning av flyktningeproblemet satt dype spor. Også fagbevegelsen har deltatt aktivt i denne hjelpen, bl. a. gjennom Norsk Folkehjelp som er medlem av Flyktningrådet.

Landsorganisasjonens representantskap appellerer til alle forbund og foreninger og deres medlemmer om å slutte opp om aksjonen, og på denne måten bidra til et godt resultat.

V o t e r i n g :

Enstemmig vedtatt.

Dirigenten, *Odd Isaksen*, anså dermed dagsordenen for ferdigbehandlet og overlot ordet til fungerende formann, *Tor Aspengren*, som i sin avslutningstale sa:

La meg først takke dirigentene for vel utført jobb, og jeg foreslår at de bevilges 100 kroner hver for sitt arbeid. (Det ble vedtatt.)

To av Representantskapets medlemmer, Gunvald Hauge og Viktor Jensen, trer nå ut. La meg få uttrykke LO's takk for den innsats de har gjort, for det første i sine forbund og for det annet for deres aktive og positive deltakelse i Sekretariatets møter. De har begge satt spor etter seg både i den faglige og politiske arbeiderbevegelse. Jeg vil bare på denne måten foreløpig få takke dere begge to for innsatsen.

Ved applaus ga forsamlingen sin tilslutning.

Aspengren fortsatte: Jeg vil dessuten få ønske vel møtt til Øystein Larsen, Arne Born og Olaf Karling, som nå skal overta sitt medlemskap i Sekretariatet. Jeg håper vi også med disse kamerater får et godt og fruktbringende samarbeid til fagbevegelsens beste.

Jeg vil også få lov til å takke samtlige av Representantskapets medlemmer for dette møtet. Møtet er holdt i en av de vanskeligste tider vi har hatt, idet vi nå sitter i Representantskapsmøte under helt andre politiske forhold enn hva vi lenge har vært vant til, forhold som vi lite ønsker.

Jeg sa i mitt foredrag, og jeg vil gjenta det nå: Vi har greidd oss gjennom vanskelige brottsjær før, og jeg er ikke et øyeblikk i tvil om at vi også skal kunne greie denne situasjon.

I første rekke vil det sikkert bety påkjenning, men kanskje denne situasjon også vil medføre at vi blir mer og mer klar over at den splittelse vi har må overvinnes.

Vi vet alle sammen at samhold gjør sterk, og at vi derfor må se på dette som en av de vesentligste og viktigste sakene i tida framover.

Det er her blitt trukket opp endel perspektiver for fagbevegelsens arbeid i den nærmeste framtid. Jeg vil til slutt si at jeg håper at samtlige av Representantskapets medlemmer vil medvirke til en nærmere kontakt med medlemmene, at dere gir informasjonen så langt dere rekke om det som her har skjedd, og hva som videre bør skje på det lokale plan.

Fra forbundenes og Landsorganisasjonens side vil vi gjøre vårt til at det kan skapes bedre kontakt og bedre informasjon, i første rekke med det for øye å komme gjennom den neste tariffsituasjon på en god måte, men i annen omgang og på lengre sikt å komme tilbake til den posisjon og i det miljø vi alle håper på.

Jeg vil takke Representantskapet og be om at Sekretariatet får fullmakt til å godkjenne protokollen for dagens møte, og jeg ønsker samtlige av Representantskapets medlemmer en god hjemreise.

Representantskapsmøtet er hevet.

